הלכות מגילה פרק א' - תמלול

סיכום השיעור

סיכום פון הלכות מגילה וחנוכה — פרק א

הקדמה צו הלכות מגילה וחנוכה

דער רמב"ם'ס ווערטער: "הלכות מגילה וחנוכה. יש בכללן שתי מצות עשה מדברי סופרים, ואינן מן המנין."

פשט: עס זענען דא צוויי מצוות עשה פון דברי סופרים — קריאת המגילה און הדלקת נר חנוכה — און זיי ווערן נישט גערעכנט אין די תרי"ג מצוות.

חידושים און הסברות:

- **פארוואס "מגילה וחנוכה" און נישט "פורים וחנוכה":** דער רמב"ם נוצט דוקא דעם נאמען פון דער **מצוה** (מגילה), נישט דעם נאמען פון דעם **יום טוב** (פורים), ווייל "פורים" איז נישט קיין מצוה-קאטעגאריע — עס איז נישטא אזא מצוה וואס הייסט "פורים." אזוי אויך ביי חנוכה מיינט עס נישט די טעג פון חנוכה, נאר די מצות הדלקת נר חנוכה. דאס איז קאנסיסטענט מיט דעם רמב"ם'ס שטייגער אין אנדערע הלכות: חמץ ומצה, שופר, סוכה ולולב — ער רעכנט אויס די **מצוות** דוקא.
- **"ואינן מן המנין" — פראקטישע נאטיץ:** דער רמב"ם רעכנט ביי יעדע הלכה וויפיל מצוות ער האט שוין באהאנדלט, כדי צוזאמצורעכענען אז ער האט פארענדיגט אלע תרי"ג מצוות. דער נאוט "ואינן מן המנין" איז בעיקר א פראקטישע נאטיץ **פאר זיך אליין**, אז ער זאל נישט בטעות צורעכענען די דרבנן'דיגע מצוות צו די תרי"ג, וואס וואלט געפירט דערצו אז ער וואלט פארגעסן צוויי דאורייתא'דיגע מצוות.
- **מקום אין ספר זמנים:** דאס איז די **לעצטע** הלכות אין ספר זמנים. דער רמב"ם האט ערשט באהאנדלט שבת, עירובין, אלע ימים טובים, קידוש החודש, און צום סוף די דרבנן'דיגע ימים טובים — תעניות, מגילה וחנוכה.

פרק א, הלכה א — קריאת המגילה בזמנה: מקור און מהות

דער רמב"ם'ס ווערטער: "קריאת המגילה בזמנה מצות עשה מדברי סופרים, והדברים ידועים שהיא תקנת נביאים."

פשט: די מצוה צו ליינען די מגילה אין איר צייט איז א מצות עשה מדברי סופרים, און עס איז באוואוסט אז עס איז א תקנה פון נביאים.

חידושים און הסברות:

- **"והדברים ידועים" — קעגן דעם בה"ג:** דער רמב"ם איז ברוגז אויפן בעל הלכות גדולות אין ספר המצוות, וואס האט גערעכנט מקרא מגילה אלס א **דאורייתא**. דער רמב"ם ענטפערט: "יעדער איינער ווייסט" אז עס איז א תקנת נביאים, ווייל די מעשה פון פורים איז געשען **נאך** משה רבינו'ס צייט — עס קען דאך נישט זיין א דאורייתא אויף א מעשה וואס איז נאך נישט געשען.
- **"תקנת נביאים" — וואס מיינט עס?** מרדכי און אסתר ווערן גערעכנט נביאים. דער רמב"ם מיינט מסתמא **אנשי כנסת הגדולה**, ווייל די גמרא רופט עס אלעמאל "תקנות אנשי כנסת הגדולה," און דער רמב"ם אליין זאגט אז דארט זענען געווען כמה נביאים. עס איז דא א **צד חומר** — עס איז נישט סתם דרבנן, נאר נביאים האבן עס מתקן געווען — אבער לויט דעם רמב"ם מאכט דאס נישט קיין הלכה'דיגן חילוק.
- **"דברים ידועים" — פארוואס שרייבט ער נישט די מעשה?** ביי חנוכה (פרק ג) לייגט דער רמב"ם אראפ די גאנצע היסטארישע מעשה, און דערנאך זאגט ער אז די חכמים האבן מתקן געווען. ביי מגילה וואלט אויך געפאסט צו דערציילן די מעשה. אבער דער רמב"ם זאגט **"דברים ידועים"** — יעדער איינער לייענט דאך מגילת אסתר, יעדער קען די מעשה, ער דארף עס נישט איבערשרייבן.
- **קריאת המגילה איז נישט קיין ענין פון תלמוד תורה:** כאטש מגילת אסתר איז איינע פון די כתובים, איז די מצוה פון קריאת המגילה אן **עקסטערע, באזונדערע מצוה** — נישט א חלק פון תלמוד תורה. ראיה: עס איז דא א צד אין גמרא אז מגילה איז אפילו נישט קיין כתב הקודש, און מ'דארף עס נאך אלץ ליינען. דער ענין פון מגילה איז "להודות ולשבח להקב"ה" — מ'דערציילט א מעשה.
- **חילוק צווישן מגילה-תקנה און אנדערע דרבנן'ס:** געווענליך ביי דברי סופרים האבן חכמים צוגעלייגט א **גדר** (משמרת) צו אן עקזיסטירנדע הלכה. דא אבער איז עס אן **אינגאנצן נייע באשאפענע זאך** — א מצוה וואס איז געבויט אויף א היסטארישע מעשה.

פרק א, הלכה א (המשך) — ווער איז מחויב אין קריאת המגילה

דער רמב"ם'ס ווערטער: "והכל חייבין בקריאתה, אנשים ונשים וגרים ועבדים משוחררים."

פשט: אלעמען זענען מחויב אין קריאת המגילה — מענער, פרויען, גרים, און באפרייטע קנעכט.

חידושים און הסברות:

- **נשים — כאטש עס איז א מצות עשה שהזמן גרמא:** נארמאלערווייז זענען פרויען פטור פון מצוות עשה שהזמן גרמא. אבער די גמרא זאגט אז נשים זענען מחויב ווייל **"אף הן היו באותו הנס"** — די גזירה איז געווען אויף זיי, און נאך מער, די ישועה איז געקומען **דורך** אסתר.
- **עבדים משוחררים דוקא — נישט עבדים שאינם משוחררים:** א עבד שאינו משוחרר האט אלעמאל א דין ווי אן אשה (מחויב אין מצוות ווי א פרוי). אבער ביי מגילה איז ער **פטור**, ווייל דער טעם פון נשים'ס חיוב איז "אף הן היו באותו הנס," און עבדים זענען **נישט** געווען א חלק פון דעם נס. דער חיוב פון נשים איז א **ספעציעלער דין** — נישט פון דעם כלל'דיגן דין פון מצוות, נאר פון דעם שייכות צום נס. עבדים שאינם משוחררים האבן נישט דעם שייכות. דער **בית יוסף** ברענגט צוויי סיבות פארוואס נשים זענען חייבות: (1) ווייל זיי זענען אויך געווען אין סכנה, (2) ווייל דער נס איז געשען דורך אסתר. אויב מ'גייט לויט סיבה (1), וואלטן אפשר אויך אידישע עבדים געווען אין סכנה. אויב לויט סיבה (2), איז עס נאר מחייב אנדערע אידן, נישט עבדים.
- **קשיא — א גיורת:** א גיורת וואלט אויך געדארפט זיין פטור מיט דער זעלבער סברא — אבער א גיורת ווערט שוין א פולע יידענע. דער חילוק איז אז אן עבד שאינו משוחרר, הגם ער איז א סארט איד, איז ער נישט א חלק פון דעם ציבור וואס "אף הן היו באותו הנס."
- **עבדים משוחררים — פארוואס דארף מען עס זאגן?** א עבד משוחרר איז דאך א סארט גר, ער איז א פולער איד — פארוואס דארף מען עס באזונדער אויסרעכענען? עס איז א **קשיא**: לכאורה איז ער בכלל "גרים." דער לחם משנה האט דיסקוטירט דאס.
- **גרים — "כל הנלוים עליהם":** א גר איז מחויב אף על פי אז ער איז נישט געווען ביי דעם נס, ווייל עס שטייט א מפורש'ע פסוק אין מגילה: **"קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עליהם"** — "כל הנלוים" איז א רעפערענץ צו גרים.
- **נשים — חיוב קריאה אדער שמיעה:** דער **בה"ג** האלט אז נשים זענען חייב אין **שמיעה** אבער נישט אין **קריאה**. דער חילוק איז געבויט אויף דעם מציאות אז געווענליך לייענט דער מאן און די פרוי הערט. אויב א פרוי האט

נישט קיין מאן וואס לייענט פאר איר, איז זי פטור. דערפון קומט אויס א חומרא: א מאן קען נישט יוצא זיין דורך הערן פון א פרוי, ווייל זי איז פטור פון קריאה, און דער רמב"ם פאדערט אז מ'זאל זיין בחיוב בקריאה. אזוי שטייט אין שלחן ערוך אז מ'זאל מחמיר זיין נישט צו הערן פון א פרוי, אבער ס'איז א גרויסע מחלוקת הפוסקים. **"תבוא מארה"** — דער מאמר "תבוא מארה על מי שאשתו מברכת לו" גייט נישט אויף מקרא מגילה, נאר אויף ברכת המזון און הלל, וואו ס'איז א בושה אז דער מאן קען נישט אליין זאגן פסוקים.

פרק א, הלכה א (המשך) — מחנכין את הקטנים

דער רמב"ם'ס ווערטער: "מחנכין את הקטנים לקרותה"

פשט: קטנים זענען פטור פון מקרא מגילה, אבער מ'איז מחנך זיי — מ'געוואוינט זיי אן — צו לייענען/הערן די מגילה. דער רמב"ם גיט נישט קיין שיעור (עלטער) פאר דעם חינוך, אבער פון דעם לשון "לקרותה" פארשטייט מען אז ס'רעדט פון א קינד וואס קען שוין פארשטיין און לייענען.

חידושים און סברות:

- **חינוך בדרבנן:** מ'זעט אז ס'איז דא א דין חינוך אויך ביי מצוות דרבנן (מגילה), נישט נאר ביי מצוות דאורייתא.

- **פארבינדונג צו מבטלין תינוקות של בית רבן:** דער רמב"ם ברענגט שפעטער אז מ'איז מבטל תינוקות של בית רבן פאר מקרא מגילה. אויב קטנים וואלטן בכלל נישט געווען מחויב, פארוואס זאל מען זיי מבטל פון לערנען? מוז זיין אז ס'איז דא א חיוב משום חינוך, און דערפאר איז מקרא מגילה דוחה זייער לימוד.

- **חקירה פון בית יוסף — אויף וועמען ליגט דער חיוב חינוך:** דער לשון "מחנכין את הקטנים" משמע אז דער חיוב איז אויף די גדולים (דער טאטע), נישט אויפן קינד אליין. די חקירה: האט א קטן וואס האט נישט קיין טאטע (יתום) אליין א חיוב צו זוכן ווער זאל אים מחנך זיין, אדער ליגט דער חיוב חינוך נאר אויפן טאטע? חינוך איז בעצם א פראקטישע זאך — אריינצוברענגען א איד אין אידישקייט. א קטן איז "מופקע פון חיובים" — מ'לייגט נישט ארויף אויף אים חיובים. דער טאטע האט אן אחריות אויפן זון, דערפאר לייגט דער טאטע אויף אים דעם חיוב. א יתום וואס האט נישט קיין טאטע, ווערט נעבעך נישט מחונך — ער האט נישט ווער זאל אים מחנך זיין, אבער ער אליין האט נישט קיין חיוב, ווייל א קטן קען נישט טראגן חיובים.

פרק א, הלכה א (המשך) — מבטלין עבודה ותלמוד תורה למקרא מגילה

דער רמב"ם'ס ווערטער: "אפילו כהנים בעבודתם מבטלין עבודתם ובאים לשמוע מקרא מגילה. וכן מבטלין תלמוד תורה למקרא מגילה. קל וחומר לשאר מצוות של תורה — כולן נדחין מפני מקרא מגילה. ואין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו חוץ ממת שאין לו קוברים."

פשט: אפילו כהנים וואס האלטן אינמיטן עבודה אין בית המקדש סטאפן זייער עבודה און גייען הערן מגילה. אזוי אויך מ'איז מבטל תלמוד תורה פאר מקרא מגילה. קל וחומר אנדערע מצוות — אלעס ווערט נדחה פאר מקרא מגילה, חוץ פון מת מצוה (א מת וואס האט נישט ווער זאל אים באגראבן).

חידושים און סברות:

- **דער חידוש ביי כהנים:** דער חידוש איז נישט בלויז א פראקטישע זאך, נאר אז דער כהן וואס איז עוסק במצוה (עבודת בית המקדש) דארף סטאפן אינמיטן און אוועקגיין. ער קומט צוריק נאכדעם ווען ער ענדיגט. דאס איז א חידוש ווייל נארמאלערווייז "עוסק במצוה פטור מן המצוה." די כהנים האבן געהאט א מהלך אז זייער עבודה פטור'ט זיי פון אנדערע זאכן (ווי מ'האט פריער געלערנט אז זיי זענען אפילו פטור פון תענית ביי תעניות ציבור). דאך, מגילה איז אנדערש — זיי מוזן קומען.

- **מבטלין תלמוד תורה — וואס מיינט דאס:** דאס מיינט אז מ'פארמאכט די ישיבה, מ'סטאפט דעם שיעור. ווען ער האט געלייענט מגילה אנשטאט זיין רעגולערע שעה לערנען, דארף ער נישט צוגעבן אן עקסטרא שעה. דער לשון "מבטלין תלמוד תורה" איז מדויק — מ'איז מבטל תורה פאר עפעס וואס איז **נישט** תורה.

- **[דיגרעסיע: צי לערנען תנ"ך איז תלמוד תורה]:** ס'ווערט אנגערירט א שאלה צי לערנען נ"ך איז א קיום פון מצות תלמוד תורה. דער רמב"ם אליין האט נישט אויסגערעכנט תנ"ך אין זיין אויפרעכענונג פון תלמוד תורה (לויט איין מיינונג), אבער "דער אמת איז אנדערש" — ס'איז דא א גמרא וואס ווייזט אנדערש. דאך, מגילה ספעציפיש איז נישט תלמוד תורה.

- **קל וחומר פון תלמוד תורה צו אנדערע מצוות:** תלמוד תורה איז די חשוב'סטע מצוה, וואס איז דוחה אסאך אנדערע מצוות. אויב אפילו תלמוד תורה ווערט נדחה פאר מקרא מגילה, קל וחומר אנדערע מצוות.

- **ביאור פון "נדחין":** דער באגריף "נדחה" ווערט מדויק: ס'מיינט "אוועקגעשטופט" (נישט "בטל"). ווען מ'ענדיגט מגילה, קומט די מצוה צוריק — מ'דארף זי נאך טון. אבער ביי תלמוד תורה ספעציפיש דארף מען נישט "צוריקצאלן" די פארפאסטע צייט.

- **עוסק במצוה פטור מן המצוה — דער חידוש פון מגילה:** נארמאלערווייז, ווען איינער האלט אינמיטן טון א מצוה (ווי לערנען), איז ער פטור פון אנדערע מצוות. מקרא מגילה איז א ספעציעלער דין — ווייל ס'איז פרסומי ניסא, האבן די חכמים געזאגט אז אפילו עוסק במצוה דארף סטאפן פאר מגילה.

- **"מקרא מגילה" מיינט די גאנצע פורים:** ס'ווערט פארגעלייגט אז "מקרא מגילה" מיינט נישט נאר לייענען די מגילה אליין, נאר די גאנצע פורים — אויך די סעודה, משלוח מנות, שיכור ווערן, וכו'. דערפאר איז אויך דאס "שיכור ווערן" דוחה תלמוד תורה — פאר די זעלבע סיבה פון פרסומי ניסא.

פרק א, הלכה א (סוף) — מת מצוה דוחה מקרא מגילה

דער רמב"ם'ס ווערטער: "ואין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מלפניו חוץ ממת מצוה שאין לו קוברין, שהפוגע בו קוברו תחילה ואחר כך קורא."

פשט: קיין זאך איז נישט דוחה מקרא מגילה, אויסער א מת מצוה וואס האט נישט ווער זאל אים באגראבן — דעמאלט באגראבט מען אים ערשט, און נאכדעם לייענט מען די מגילה.

חידושים און סברות:

- **דער רמב"ם'ס חידוש אין טייטש פון "דוחה":** אין דער גמרא שטייט אז מת מצוה איז דוחה מקרא מגילה. דער פשוט'ער פשט וואלט געמיינט אז מ'ווערט פטור פון מגילה. אבער דער רמב"ם לערנט "דוחה" נישט אז מ'ווערט פטור, נאר אז מ'שטופט עס אפ — קודם באגראבט מען, און **נאכדעם גייט מען לייענען די מגילה** ("ואחר כך קורא"). מ'ווערט נישט פטור פון קריאת המגילה.

- **קשיא — פראקטישע שוועריגקייט:** אויב דאס באגראבן נעמט א גאנצן טאג (מ'דארף משתדל זיין ביי רעגירונג, מ'האט נישט חברים צו העלפן גראבן, עס איז שוין נאכמיטאג), וואס טוט מען ווען ס'בלייבט נישט קיין צייט פאר מגילה? דער רמב"ם זאגט נישט וואס צו טון אין אזא פאל.

- **קשיא — "ואחר כך" איז דאך פשוט ביי אלע מצוות:** אויב "דוחה" מיינט בלויז אפשטופן, קען מען דאס זעלבע זאגן ביי תלמוד תורה — מת מצוה איז דוחה תלמוד תורה, אבער נאכדעם לערנט מען ווייטער. דער עיקר חידוש איז אז מ'ווערט **נישט פטור** פון מגילה — מ'מוז נאך אלץ לייענען.

- **וואס איז "מת מצוה שאין לו קוברין":** דער רמב"ם דעפינירט: "שהוא מושלך בדרך ואין לו קוברים." יעדע מינוט וואס ער ליגט אזוי איז א בזיון — דערפאר מוז מען תיכף קעיר נעמען דערפון. דער מושג "שאין לו קוברים" מיינט אז ס'איז נישטא קיין "שפעטער".

- **די סיבה — כבוד הבריות:** אין דער גמרא איז דער יסוד "גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה" — דערפאר איז מת מצוה קודם

למקרא מגילה.

- **פארוואס ברענגט דער רמב"ם דוקא ביי מגילה אזעלכע דינים פון דחיות?** ביי קריאת שמע האט מען אויך אזעלכע הלכות (עוסק במצוה, ביי א לוויה). ביי קריאת שמע איז עס גרינגער צו פארשטיין ווייל ס'איז עוברת — מ'קען עס נאר ליינען אין א באגרעניצטע צייט. אבער ביי מגילה, וואס דויערט נאר א האלבע שעה, פארוואס איז דא אזא "דראמא"?

- **[דיגרעסיע: היסטארישער הינטערגרונד:]** אפשר האט דאס צוטון מיט דער מערכה צווישן די חכמים און מרדכי/אסתר וועגן קביעת פורים. די חכמים האבן נישט געוואלט נאך מצוות — "שטער נישט לערנען, שטער נישט סוף זמן" — און מרדכי/אסתר האבן צום סוף געוואונען. דערפאר האט מען באטאנט ווי חשוב מקרא מגילה איז, אז כמעט גארנישט איז עס דוחה.

פרק א, הלכה ב — אחד הקורא ואחד השומע

דער רמב"ם'ס ווערטער: "אחד הקורא ואחד השומע מן הקורא יצא ידי חובתו, והוא שישמע ממי שהוא חייב בקריאתה. לפיכך אם היה הקורא קטן או שוטה ושמע ממנו לא יצא."

פשט: מ'קען יוצא זיין מקרא מגילה סיי דורך אליין ליינען, סיי דורך הערן פון איינעם וואס ליינט — אבער נאר אויב דער ליינער איז אליין מחויב אין קריאה. פון א קטן אדער שוטה איז מען נישט יוצא.

חידושים און הסברות:

- **דער חיוב הייסט "קריאה" נישט "שמיעה":** דער חיוב ווערט גערופן "מקרא מגילה" — ליינען — נישט "לשמוע מגילה." דאס איז אנדערש פון שופר וואו מ'רופט עס "שמיעת קול שופר." דער ענין איז אז מ'זאל ליינען די מעשה, און הערן איז אויך א פארם פון ליינען (שומע כעונה), אבער דער יסוד איז קריאה.

- **נישט ווי אן אודיאובוק:** שומע כעונה ארבעט נאר ווען מ'הערט פון א לעבעדיגן מענטש וואס איז א בר חיובא. אן אודיאובוק אדער א רעקארדירונג איז נישט יוצא, ווייל ס'רעדט נישט פון קיין מענטש. "קריאה" מיינט אז א כשר'ער בר חיובא זאל ליינען.

- **חרש ווערט נישט דערמאנט ביים רמב"ם:** עס איז געווען א גירסא וואס האט אויך געהאט "חרש" צווישן די פסולים, אבער אונזער גירסא שטייט נישט חרש. דער מגיד משנה שטעלט זיך דערויף. דער חילוק: א חרש (טויבער וואס קען נישט רעדן) איז אזוי ווי א שוטה — ער איז אן אנדערע מין מענטש, נישט א בר דעת. "קרא ולא השמיע לאזנו" רעדט פון א נארמאלן מענטש וואס האט שטיל געליינט, נישט פון א חרש. דער רמב"ם האט חרש נישט דערמאנט ווייל ס'איז זייער זעלטן אז א חרש (וואס קען נישט רעדן) זאל זיין דער בעל קורא.

- **אשה — צו קען מען יוצא זיין פון איר?** לויט דעם רמב"ם, וואס האלט אז א פרוי איז מחויבת אין מקרא מגילה ("אף הן היו באותו הנס"), קען מען יוצא זיין פון א פרוי'ס ליינען. אבער דער בה"ג האלט אז א פרוי האט נישט קיין חיוב פון **קריאה** נאר פון **שמיעה**, און דערפאר קען א מאן נישט יוצא זיין פון איר ליינען. אזוי שטייט אין שלחן ערוך אז מ'זאל מחמיר זיין, אבער ס'איז א גרויסע מחלוקת הפוסקים.

פרק א, הלכה ב (המשך) — מצוה לקרות את כולה; זמן הקריאה; ברכות

דער רמב"ם'ס ווערטער: "מצוה לקרות את כולה... מצוה לקרותה בלילה וביום... כל הלילה כשר לקריאת הלילה וכל היום כשר לקריאת היום."

פשט: מ'דארף ליינען די גאנצע מגילה פון אנהייב ביזן סוף (נישט ווי שיטות אין גמרא אז מ'דארף נאר ליינען דעם חלק וואס רעדט פון דעם נס). מ'ליינט צוויי מאל — ערשט ביינאכט דערנאך בייטאג. כל הלילה כשר לקריאת הלילה וכל היום כשר לקריאת היום — קיין ספעציפישער זמן ווי ביי קריאת שמע. ראשונים ווילן זאגן אז לכתחילה זאל מען ליינען ביי הנץ החמה, אבער דער כלל איז ווי ביי יעדע מצוה — זריזין מקדימין.

ברכות פאר קריאת המגילה בלילה:

דער רמב"ם'ס ווערטער: דריי ברכות: (1) "על מקרא מגילה," (2) "שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה," (3) "שהחיינו."

חידושים:

- **"וצונו על מקרא מגילה":** דער רמב"ם פארשטייט "מצותיו" אז מ'פאלגט די חכמים (וצונו = ציווי דרבנן).

- **"שעשה נסים":** ברכת השבח אויף נסים, אזוי ווי דער כלל אז ווער עס זעט א מקום/זמן פון א נס מאכט א ברכה.

- **שהחיינו בייטאג — מחלוקת:** דער רמב"ם האלט אז בייטאג מאכט מען **נישט** נאכאמאל שהחיינו, ווייל מ'האט שוין געמאכט ביינאכט. **תוספות** האלט אז מ'מאכט **יא** שהחיינו בייטאג (אזוי פירן מיר זיך), ווייל **עיקר שמחה איז בייטאג** — דעמאלטס טוט מען אלע מצוות: משתה ושמחה, מתנות לאביונים, משלוח מנות. מ'זאל אין זינען האבן ביי שהחיינו די אנדערע מצוות היום.

- **חידוש — שהחיינו אויף צוויי זאכן:** שהחיינו קען גיין אויף צוויי זאכן — אויף דעם **זמן** (אז פורים איז געקומען) און אויף דער **מצוה** (מקרא מגילה). אזוי ווי ביי ראש השנה מאכט מען שהחיינו ביי קידוש (אויפן יום טוב) און נאכאמאל ביי תקיעת שופר (אויף די מצוה). ממילא איז נישט אפגעפרעגט צו מאכן צוויי שהחיינו'ס — איינס ביינאכט אויף מקרא מגילה, און איינס בייטאג אויף די אנדערע מצוות וואס קומען מזמן לזמן.

פרק א, הלכה ג — ברכה אחרונה נאך מגילה

דער רמב"ם'ס ווערטער: "במקום שנהגו לברך אחריה... ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם האל הרב את ריבנו..."

פשט: נאר וואו מ'האט א מנהג, זאגט מען נאך מגילה א לאנגע ברכה וואס הייבט אן בברוך און ענדיגט בברוך.

חידוש — צוויי חלקים אין דער ברכה:

1. **"הרב את ריבנו, והדן את דיננו, והנוקם את נקמתנו"** — דער אייבערשטער נעמט זיך אן פאר אונז אין אונזער קריג. מיר האבן טענות, מיר זענען גערעכט, און ער שלאגט זיך פאר אונז.

2. **"הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם, והמשלם גמול"** — ער צאלט צוריק וואס ס'קומט זיך. דאס איז נישט מצד אונזערע טענות, נאר מצד הצדק — יענער איז א רשע און ס'קומט אים א גמול.

דער "ו'" צווישן די צוויי חלקים ווייזט אז ס'איז צוויי באזונדערע אידעען. אויך דער חתימה האט א דאפלטע לשון — **"הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם, האל המושיע"** — קעגן די צוויי זאכן.

פרק א, הלכה ד — זמני הקריאה: מוקפות חומה און עיירות

דער רמב"ם'ס ווערטער: "זמנים הרבה תקנו להם... כרך מוקפת חומה מימות יהושע בן נון קורין בט"ו... עיר שאינה מוקפת חומה קורין בי"ד."

פשט: חכמים האבן מתקן געווען מערערע זמנים פאר מקרא מגילה. דערפאר האט דער רמב"ם פריער געזאגט "בזמנה" און נישט ספעציפיצירט, ווייל דער זמן איז קאמפליצירט. א כרך (מוקפת חומה מימות יהושע בן נון) — סיי אין ארץ ישראל סיי אין חו"ל, אפילו אויב יעצט איז נישטא קיין חומה — ליינט בט"ו אדר (שושן פורים). אן עיר (נישט מוקפת חומה מימות יהושע) — אפילו אויב יעצט איז דא א חומה — ליינט בי"ד אדר (פורים דעולם). מ'קוקט בכלל נישט אויף דעם יעצטיגן מצב — נאר אויף ימות יהושע בן נון.

חידושים:

- **שושן הבירה — יוצא מן הכלל: "שושן הבירה, אף על פי שלא היתה מוקפת חומה מימות יהושע, קוראת בט"ו, שבה היה הנס, שנאמר 'ונוח בחמשה עשר בו'."** שושן באקומט דין מוקף חומה נישט ווייל זי האט א חומה, נאר ווייל דארט איז געווען דער נס. דער "ונוח" מיינט אז ערשט ווען מ'רוט זיך אפ — ווען די צרה איז אינגאנצן אריבער — דעמאלטס זאגט מען "ס'איז געווען א נס."

- **קשיא — למה תלוי בימות יהושע בן נון?** אויב שושן איז א יוצא מן הכלל, וואס האט חומה מימות יהושע צו טון מיט פורים?

- **תירוץ (רמב"ם): "כדי לחלוק כבוד לארץ ישראל שהיתה חרבה באותה הזמן."** דער נס פון פורים איז געשען אין חו"ל, ווען ארץ ישראל איז חרוב געווען. כדי צו מכבד זיין ארץ ישראל, האט מען דעם גדר פון "מוקף חומה" צוריקגעשטעלט צו ימות יהושע, ווען ארץ ישראל'ס שטעט האבן געהאט חומות — אזוי אז זיי זאלן אויך האבן דעם חשיבות פון "כרך" אויף פורים.

- **דער רמב"ם'ס קשיא איז נישט "פארוואס ארץ ישראל" נאר "פארוואס די ראנגע צייט":** לויט ימות אחשורוש וואלט שושן געמאכט סענס ווייל די שטעט זענען דעמאלטס געווען קיים. אבער אויב מ'וואלט גערעכנט מימות אחשורוש, וואלט ארץ ישראל (וואס איז געווען חרוב) נישט געווען קיין כרך — און דאס וואלט געווען א בושה פאר ארץ ישראל.

- **חידוש — פורים אלס "קאמפעטישן" צו ארץ ישראל:** די גאנצע נס פורים איז עפעס א שטיקל קאמפעטישן צו ארץ ישראל. אידן האבן דעמאלטס נישט געוואוינט אין ארץ ישראל, און מ'מאכט א נס פאר עפעס וואס איז געשען אינדרויסן פון וואו אידן באלאנגען. רוב נסים האבן צו טון מיט אידן אין זייער אייגענעם לאנד. דא מאכט מען יום טוב אויף א הצלה אין גלות — און מ'מוז זיין מפייס ארץ ישראל דורך אריינברענגען ארץ ישראל אין די מעשה (דורכ'ן רעכענען חומה מימות יהושע).

- **נייער פשט אויף תענית אסתר:** דער רמב"ם האט געזאגט אין הלכות תענית אז מ'זאל געדענקען חורבן בית המקדש וחורבן ירושלים כדי תשובה צו טון. אפשר: הגם מ'איז פרייליך אז דער אייבערשטער האט געראטעוועט אידן, דארף מען געדענקען אז ירושלים איז חרוב. תענית אסתר (וואס איז א מנהג) איז אפשר דערפאר — אויב מ'מאכט א יום טוב אויף א הצלה פון גלות, דארף מען געדענקען אז ס'איז נישט גענוג, ארץ ישראל איז נאך חרוב. דורך דעם דין פון מוקף חומה מימות יהושע וועלן אידן געדענקען אז פורים איז נישט קיין שלימות, און מ'דארף נאך אנקומען צו ארץ ישראל. [דאס איז א ספעקולאטיווער חידוש.]

פרק א, הלכה ד (המשך) — בני כפרים: הקדמת קריאת המגילה

דער רמב"ם'ס ווערטער: "בני כפרים — שאינן מתקבצין בבתי כנסיות אלא בשני וחמישי — תקנו להם שיהיו מקדימין וקורין ביום הכניסה..."

פשט: בני כפרים וואס וואוינען אין דערפלעך/פארמס קומען נאר אריין אין שטאט שני וחמישי (מארקעט טעג, קריאת התורה, בית דין). די חכמים האבן זיי א טובה געטון אז אנשטאט זיך שלעפן אין שטאט ספעציעל פאר פורים, קענען זיי מקדים זיין און ליינען ביום הכניסה — דער נאענטסטער שני אדער חמישי פאר י"ד.

חידושים:

- **וואס מיינט "כפר":** א כפר איז נישט א קליין שטעטל, נאר דאס זענען די מגרשי הערים — פארמס ארום א שטאט. צוויי-דריי אידן דא, צוויי-דריי אידן דארט, וואס באלאנגען צו א שטאט. א כפר מיינט א עיר הפרזי — ס'איז נישט מעגלעך א "כפר מוקף חומה" ווייל א כפר איז מעצם נישט קיין מקום מוקף חומה.

- **וואו ליינען זיי:** זיי ליינען נישט אין כפר, נאר אין שטאט. אין שטאט איז דא א פורים פון בני כפרים א וואך פאר פורים. די שטאט'ישע אידן גייען מיטהאלטן דעם יום טוב פון די בני כפרים.

- **דער חשבון פון די טעג:** דער רמב"ם רעכנט אויס אלע מעגלעכקייטן (אזוי ווי די משנה). למשל: אויב י"ד חל אחד בשבת (זונטאג), גייט מען צוריק צום דאנערשטאג פארדעם — דאס איז י"א אדר, די ווייטסטע הקדמה. אלעמאל מקדים, קיינמאל נישט מאחר.

הלכה — עשרה בקריאת מגילה שלא בזמנה

דער רמב"ם'ס ווערטער: "וכל אלו שמקדימין וקורין קודם י"ד — אין קורין אותה בפחות מעשרה."

פשט: ווען בני כפרים זענען מקדים די קריאה, מוז מען האבן א מנין פון צען.

חידושים:

- **דער חילוק צווישן בזמנה און שלא בזמנה:** דער רמב"ם פסק'נט אז נאר ווען מ'ליינט שלא בזמנה (מוקדם) דארף מען צען. בזמנה דארף מען נישט קיין מנין. דער סברא: ווען ס'איז פורים, איז עס פורים — יעדער ווייסט. אבער ווען מ'מאכט אן עקסטרע פורים (מוקדם), קען מען נישט אליין פאר א איד מאכן — ס'מוז זיין א ציבור פון צען.

- **מחלוקת מיט'ן ראב"ד:** דער ראב"ד חולק און האלט אז די מצוה פון בעשרה איז נישט נאר פאר בני כפרים, נאר פאר יעדער איינער — אפילו בזמנה. דאס איז באזירט אויף רב אסי אין גמרא וואס האלט אז אפילו בזמנה דארף זיין עשרה. דער ראב"ד פארשטייט אז ס'איז א מצוה (כאטש נישט מעכב) אפילו בזמנה.

- **דער רמב"ם'ס שיטה בנוגע פרסומי ניסא:** דער רמב"ם האט פריער געזאגט אז אלעס איז נדחה וועגן קריאת המגילה, וואס די גמרא ערקלערט מצד פרסומי ניסא. אבער דער רמב"ם פסק'נט נישט אז פרסומי ניסא פאדערט דווקא צען מענטשן. ביי חנוכה למשל איז דא פרסומי ניסא אן צען מענטשן. פרסומי ניסא מיינט אז ס'איז א יום טוב אין שטאט, אז יעדער איינער האלט מיט — נישט דווקא אז צען מענטשן זאלן צוזאמען ליינען.

הלכה — כפר שאין בו עשרה בטלנין

דער רמב"ם'ס ווערטער: "כפר שאין בו עשרה בטלנין ואין בני הכפרים נכנסין לעיר בשני ובחמישי..."

פשט: א כפר וואו עס איז נישטא צען בטלנים, און די כפר-מענטשן גייען אריין אין שטאט מאנטאג און דאנערשטאג — פאר זיי האט מען געמאכט א קולא אז זיי קענען ליינען מגילה פריער.

חידוש: די תקנה איז נישט סתם א דין אין כפרים, נאר א דין כדי צו מאכן גרינגער פאר מענטשן וואס קומען שוין אריין אין שטאט. אויב ער קומט נישט אריין אין שטאט, איז דאך קיין חילוק נישטא — ער וועט ענדערש קומען פורים גופא.

הלכה — עיר שאין בה עשרה בטלנים / דער גדר פון "עיר" לעומת "כפר"

דער רמב"ם'ס ווערטער: "עיר שאין בה עשרה בטלנים קבועין בבית הכנסת — הרי היא ככפר."

פשט: דער שיעור וואס מאכט א פלאץ פאר אן "עיר" איז: עשרה בטלנים קבועים אין בית הכנסת.

חידושים:

- **וואס איז "עשרה בטלנים":** "בטלנים" מיינט **בטלים ממלאכתם** — מענטשן וואס ארבעטן נישט און זענען קבוע אין בית הכנסת. דאס איז זייער "דזשאב" — זיי טוען די צרכי ציבור. ווען א איד וויל זאגן קדיש, זענען דא צען בטלנים וואס דרייען זיך ארום אין בית המדרש.

- **פארוואס דארף מען בטלנים:** רוב מענטשן וואס ארבעטן קענען נישט קומען אין בית הכנסת א גאנצע וואך. כדי צו מאכן א שול, דארף מען צען אידן וואס מ'צאלט זיי, אדער זיי זענען אלט, אדער זיי האבן שוין גענוג געלט — זיי דארפן נישט ארבעטן און קענען דריי מאל א טאג זיין אין שול.

- **ראיה פון ירושלמי — רבי יהודה:** דער ירושלמי ברענגט: **"אמר רבי יהודה, כגון אנו שאין אנו צריכין לתלמידינו"** — ער איז פון די עשרה בטלנים. דער רמב"ם אין פירוש המשניות מסביר: "שאין אנו צריכין לתלמידינו" מיינט אז ער האט שוין געקענט די גאנצע תורה און דארף נאר חזר'ן. ווען מען דארף נאך לערנען, קען מען נישט א גאנצע צייט גיין אין שול. אבער ווען רבי יהודה האט שוין געקענט אלעס, האט ער צייט געהאט צו גיין אין שול דריי מאל א טאג. דער חידוש: מען קען נישט מבטל זיין דעם איד וואס זיצט און לערנט חושן משפט פאר א מנין, אבער דער עלטערער איד וואס לערנט אביסל חק ביי די זייט — צו אים קען מען זאגן "קום אריין, זאג אמן."

- **עשרה בטלנים ווי א סימן פון א גרויסע שטאט:** א שטאט וואס האט א מספר מכובד פון מענטשן, האט יעדער אריינגעצאלט פאר די קהילה, אז מ'האט געקענט באצאלן פאר אפאר בטלנים זאלן אנהאלטן די בית המדרש. ווען מ'זאגט "יענע שטאט האט נישט קיין כולל" — דאס מיינט אז עס איז א קליינע שטאט וואס האט נאך נישט גענוג מענטשן פאר דעם.

- **פראקטישער אינזיכט וועגן שול-פירונג:** ווער ס'האט עקספיריענס מיט א שול ווייסט: אויב די מתפללים פילן אז די שול דארף צוקומען צו זיי, איז עס א פראבלעם. די שול דארף וויסן אז זיי האבן צען בטלנים, און ווער ס'קומט איז ווייל ער וויל אריינכאפן א דבר שבקדושה.

הלכה — עיר שאין בה עשרה בני אדם

דער רמב"ם'ס ווערטער: "אם אין בעיר עשרה בני אדם... והיה עיר גדולה ואין קורין אלא בארבעה עשר."

פשט: אן עיר וואס האט נישט קיין צען מענטשן בכלל (נישט נאר נישט קיין עשרה בטלנים), קען נישט באנוצן די קולא פון כפרים צו ליינען פריער, און מוז ליינען נאר ביום י"ד — אזוי ווי אן עיר גדולה.

חידושים און הסברות:

- **"תקנתו קלקלתו" / "קלקלתו תקנתו":** דאס וואס ער האט נישט קיין צען מענטשן, וואס איז זיין "קלקול," ברענגט אים צוריק צום דין פון אן עיר גדולה. מ'וואלט געטראכט אז ווייניגער ווי צען מענטשן זאל אים מאכן ווי א כפר, אבער ניין — ער איז א שטאט וואס האט נישט קיין צען מענטשן, אבער קיין כפר איז ער נישט. פארוואס? ווייל ער גייט נישט אריין צו א שטאט לעבן דעם. ער איז אליין א שטאט — דארטן קומען אהין מענטשן פון די כפרים צו פארקויפן, דארטן איז דא די בית הכנסת. ער איז נישט תלוי אין אן אנדער עיר.

- **ווי שטימט דאס מיט שיטת הרמב"ם:** לויט דער רמב"ם שטימט עס זייער גוט — מען קען ליינען מגילה אויך אן צען מענטשן, נאר בני כפרים קענען נישט ליינען ווען זיי האבן נישט קיין מנין. **בזמנה** — ווען מען ליינט בזמנה (י"ד) דארף נישט זיין מנין. סאו די אכט מענטשן קענען ליינען מגילה ביום י"ד.

- **פארוואס קענען זיי נישט גיין צו אן אנדערע שטאט?** ווייל זיי זענען אן עיר, נישט א כפר. די תקנה פאר בני כפרים צו גיין אריין אין שטאט פריער איז געמאכט געווארן פאר כפרים, נישט פאר אן עיר.

- **דער ר"א (ראב"ד?) האט נישט פארשטאנען:** דער ר"א שרייבט: **"זה בירושלמי ואין לו טעם"** — ער פארשטייט נישט פארוואס ווייניגער ווי צען מענטשן זאל מאכן אזא דין. זיין סברא: **"ואולי מפני שאינו לא כפר ולא כלום"** — ער איז נישט קיין כפר, ער איז נישט קיין עיר. ממילא גייט ער צוריק צום דין פון עיר גדולה — ער מוז ליינען דוקא ביום י"ד.

- **סברא פארוואס א שטאט מיט ווייניגער ווי צען מענטשן באקומט א "קנס":** א כפר — מיר האבן נישט קיין עקספעקטעישנס אז ס'זאל זיין דארטן מנין, דארטן וואוינען פארמערס וואס זענען ביזי אויף די פעלד. אבער א שטאט דארף יא האבן צען אידן — עס איז א מין קנס: פארוואס האט איר נישט קיין צען אידן? עס איז דאך א שטאט, מ'קען זיך טרעפן דא — ברענג מענטשן!

- **"א פורים'דיגע זאך":** עס איז א פאני/פורים'דיגע זאך אז די קלענסטע שטאט האט דעם זעלבן דין ווי די גרעסטע שטאט.

הלכה — במה דברים אמורים: בזמן שיש מלכות

דער רמב"ם'ס ווערטער: "במה דברים אמורים שמקדימין וקורין ביום הכניסה — בזמן שיש להם לישראל מלכות. אבל בזמן הזה אין קורין אותו אלא בזמנו, שיהיה יום י"ד ויום ט"ו."

פשט: די גאנצע תקנה פון בני כפרים מקדימין ליום הכניסה גילט נאר ווען אידן האבן א מלכות. בזמן הזה (נאכ'ן חורבן) ליינט מען נאר אין זמנו — י"ד אדער ט"ו.

חידושים און ביאורים:

- **חידוש פון רמב"ם — תלוי אין מלכות:** די גמרא זאגט סתם "בזמן הזה" אן צו ערקלערן פארוואס. דער רמב"ם האט מחדש געווען אז דער סיבה איז ווייל ס'איז נישטא קיין מלכות. דאס איז א חידוש פון רמב"ם, נישט מפורש אין גמרא. דער רמב"ם זאגט אויך אז לעתיד לבוא ווען אידן וועלן ווידער האבן א מלכות, וועט די הלכה צוריקקומען.

- **רמב"ם אין פירוש המשנה:** דער רמב"ם שרייבט בפירוש: **"בזמן שידינו תקיפה ויש בכוחנו לקיים את המצוות בשלימות, וזה לא יהיה מחיבור התלמוד עד שיבוא המשיח."** דאס הייסט, דער רמב"ם פארבינדט עס מיט ביאת המשיח — א נייע כוונה פארוואס משיח דארף קומען: כדי מ'זאל קענען מאכן מגילה בי"א, י"ב, י"ג. [הערה: נישט נאר "וימי הפורים לא יבטלו" — ס'וועלן נאך צוקומען מערערע טעג פורים.]

- **מאירי'ס פשט:** ווען אידן זענען ביישוב על אדמתם, קען מען פראווען א גאנצע וואך (מקדים זיין), ווייל מ'איז שוין אין א שטימונג פון פורים — מ'הייבט שוין אן מיט די קאסטומס און לחיים'ס, הגם מ'איז נישט יוצא, אבער ס'הייבט שוין אן.

- **רש"י'ס פשט:** די דרשנים קוקן ווען ס'איז פורים און דערציילן אז דרייסיג טעג נאכדעם איז פסח. בזמן המלכות האט דער בית דין ארומגעשיקט שלוחים מודיע זיין ווען פסח איז, אבער בזמן הזה ווען ס'איז נישטא קיין שלוחים, דארף מען מורא האבן. [קשיא דערויף: אויך בזמן התלמוד האט מען אויפגעשיקט שלוחים.]

- **אנדערער פשט:** היינט איז דא מער עניים, און מ'וויל אז אלע עניים זאלן קענען שאפן געלט אין איין טאג, נישט דארפן א גאנצע וואך ארומלויפן נאך מתנות לאביונים.

- **נאך א סברא:** ווען ס'איז דא א מלכות, זארגט מען זיך אז ס'זאל זיין גוט פאר אלע אידן — בני הכפרים זאלן זיין מסודר, מ'מאכט געזעצן פאר יעדן. אבער אן א מלכות זענען מיר צעבראכענע אידן וואס טוען נאר די "בעיסיקס" — איין טאג פורים.

- **[דיגרעסיע: "אנקאמפארטעבליטי" מיט בני כפרים:]** ס'קען זיין אז מ'זעט אין גמרא א געוויסע אומבאקוועמליכקייט מיט דער הלכה פון בני כפרים — די גמרא מוטשעט זיך מיט "אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו." ס'קען זיין אז די שפעטערדיגע תנאים האבן געזוכט תירוצים מבטל צו זיין דעם.

- **בזמן הזה — פראקטישע מסקנא:** ס'בלייבט נאר איין חילוק — צווישן כרכים (ט"ו) און עיירות (י"ד). ס'איז שוין נישטא קיין "זמניהם" (פריערדיגע טעג), נאר צוויי פשוט'ע זמנים.

הלכה — בן עיר שהלך לכרך, ובן כרך שהלך לעיר

דער רמב"ם'ס ווערטער: "בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר — אם היתה דעתו לחזור למקומו בזמן הקריאה, קורא כמקומו. אם לא היתה דעתו לחזור אלא אחר זמן הקריאה, קורא כאנשי המקום שהוא שם."

פשט: ווען איינער רייזט פון איין סארט שטאט צו אן אנדערע, גייט עס לויט זיין כוונה — אויב ער האט געפלאנט צוריקצוקומען צום צייט פון קריאה, ליינט ער ווי זיין היימישע שטאט; אויב נישט, ליינט ער ווי דער פלאץ וואו ער איז.

חידושים:

- **יוצא מן הכלל פון מקום שנהגו:** דאס איז א גרויסע יוצא מן הכלל. געווענליך ביי מקום שנהגו מוז מען זיך פירן לויט דער פלאץ וואו מען איז (ווי ביי מלאכה ערב פסח, תעניות). אבער דא, אויב זיין דעת איז צוריקצוגיין, ליינט ער ווי זיין היימישע שטאט — הגם אלע אידן אין דער שטאט ליינען און ער נישט (אדער פארקערט). דער תירוץ: פורים האט מען אזא אהבת ישראל אז ס'שטערט נישט אז איין איד קומט נישט — מ'זאגט "ער איז א ירושלימ'ער, ער גייט מארגן ליינען."

הלכה — כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו

דער רמב"ם'ס ווערטער: "כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו — אם אין ביניהם יותר על אלפים אמה, הרי זה ככרך, וקורין בחמשה עשר."

פשט: א פלאץ וואס איז סמוך צו א כרך (מוקף חומה) אדער נראה עמו, ביז אלפים אמה, ווערט גערעכנט ווי דער כרך און ליינט בט"ו.

הלכה — עיר שיש ספק אם היתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון

דער רמב"ם'ס ווערטער: "עיר שיש ספק ואין ידוע אם היתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון או אחר כך הוקפה — קורין בשני ימים שהם י"ד וט"ו ובליליהם. מברכין על קריאתה בי"ד בלבד, הואיל וזמן קריאת רוב העולם."

פשט: ביי א ספק אויב א שטאט איז געווען מוקף חומה מימות יהושע בן נון, ליינט מען צוויי מאל — י"ד און ט"ו מיט זייערע נעכט. די ברכה מאכט מען נאר בי"ד.

חידושים:

- **פארוואס נישט ספק דרבנן לקולא?** הגם מגילה איז דרבנן, און ביי ספק דרבנן גייט מען לקולא, פונדעסטוועגן ליינט מען ביידע טעג. **תירוץ (ווי רמב"ן ביי ד' כוסות):** אויב מ'גייט לקולא, וועט מען קיינמאל נישט ליינען — ווייל יעדע מאל איז א ספק, און ס'וועט בלייבן אן איד אן מגילה. (ענליך צום רמב"ן ביי הסיבה: די גמרא זאגט ס'איז א ספק צו הסיבה ביי ערשטע צוויי אדער לעצטע צוויי כוסות, און מ'מאכט ביי ביידע, ווייל אויב מ'גייט לקולא בלייבט מען אן הסיבה.)

- **פארוואס נישט גיין נאך רוב?** אנדערע ראשונים פרעגן: רוב שטעט זענען נישט מוקף חומה מימות יהושע בן נון, זאל מען גיין נאך רוב! ס'זעט אויס אז חכמים האבן געוואלט מער פרסומי ניסא, מער פרייליכקייט.

- **פארוואס נאר איין ברכה (בי"ד)?** דאס איז א חידוש — געווענליך ביי ספקא דדינא מאכט מען ביידע מאל א ברכה. דער רמב"ם האלט אז דער ערשטער טאג (י"ד) איז דער עיקר מצוה, ווייל ס'איז זמן קריאת רוב העולם, און דער צווייטער טאג איז א חומרא. **קשיא:** אויב ס'איז אן אמת'דיגע ספק, וואלט מען געדארפט מאכן יעדע מאל א ברכה — ווייל על הצד אז נעכטן איז ער נישט יוצא געווען, איז היינט דער עיקר חיוב!

- **חיוב אויף גברא אדער אויף יום?** ס'איז נישט פשט אז דער טאג ברענגט מיט זיך דעם חיוב — דער חיוב איז אויף דעם מענטש. אבער דער פלאץ וואו ער איז, זאגט אים וועלכע מין גברא ער איז — דער מקום באשטימט דעם חיוב.

הלכה — קראו את המגילה באדר ואחר כך עיברו את השנה

דער רמב"ם'ס ווערטער: "קראו את המגילה באדר ואחר כך עיברו בית דין את השנה — חוזרין וקורין אותה באדר השני בזמנה."

פשט: אויב מ'האט שוין געליינט מגילה אין אדר ראשון, און נאכדעם האט בית דין מעבר געווען די יאר (צוגעלייגט אן אדר שני), מוז מען נאכאמאל ליינען אין אדר שני — ווייל דער אמת'דיגער אדר איז דער צווייטער. [הערה: ס'קומט אויס אז ס'קען זיין צוויי פורים'ס אין א יאר.]

הלכה — אין קורין את המגילה בשבת

דער רמב"ם'ס ווערטער: "אין קורין את המגילה בשבת. גזירה שמא יטלנה בידו וילך אצל מי שהוא בקי לקרותה, ויעבירנה ד' אמות ברשות הרבים. שהכל חייבין בקריאתה אבל אין הכל בקיאין בקריאתה."

פשט: מ'ליינט נישט מגילה אויף שבת, מחמת א גזירה אז מ'וועט טראגן די מגילה ד' אמות ברשות הרבים, ווייל אלע זענען מחויב אבער נישט אלע קענען ליינען אליין, און מ'וועט גיין צו א בקי.

הלכה — ולפיכך אם חל זמן קריאתה בשבת

דער רמב"ם'ס ווערטער: "ולפיכך אם חל זמן קריאתה בשבת — מקדימין וקורין אותה קודם השבת. ושואלין ודורשין בהלכות פורים באותה שבת כדי להודיע שהיא פורים."

פשט: ווייל מ'טאר נישט ליינען מגילה בשבת, איז מען מקדים און ליינט פאר שבת. אבער יענע שבת גופא בלייבט מיט אן ענין פון פורים — מ'איז שואל ודורש בהלכות פורים, מ'זאגט א "פורים תורה," כדי להודיע אז דער טאג איז פורים.

חידושים:

- **חילוק צווישן מגילה און תעניות:** ביי תעניות ווען דער טאג פאלט אויס שבת, שטופט מען עס אפ אויף **נאך** שבת. אבער ביי מגילה איז מען **מקדים** — מ'ליינט **פאר** שבת. דאס איז א באמערקענסווערטער חילוק.

- **שבת בלייבט מיט א מהות פון פורים:** כאטש מ'ליינט נישט די מגילה אין שבת, איז נישט דער פשט אז שבת איז "בכלל נישט פורים." עס בלייבט א מהות פון פורים אין דעם טאג, און דאס ווערט אויסגעדריקט דורך שואלין ודורשין בהלכות פורים.

הלכה — כיצד: די פרטים ווען י"ד אדער ט"ו חל בשבת

דער רמב"ם'ס ווערטער: "כיצד? אם חל יום ארבעה עשר להיות בשבת — בני העיירות מקדימין וקורין בערב שבת, בני כרכים קורין בזמנן אחר השבת. חל יום חמשה עשר להיות בשבת — בני כרכים מקדימין וקורין בערב שבת שהוא יום ארבעה עשר, ובני העיירות קורין בו ביום שהוא זמנם. ונמצאו הכל קורין בארבעה עשר."

פשט: צוויי פאלן:

1. **י"ד חל בשבת:** בני עיירות (וואס ליינען רעגולער י"ד) זענען מקדים צו ערב שבת (פרייטאג, י"ג). בני כרכים (וואס ליינען רעגולער ט"ו) ליינען זונטאג, ט"ז — דאס איז זייער רעגולערע צייט, אחר השבת.

2. **ט"ו חל בשבת:** בני כרכים זענען מקדים צו ערב שבת, וואס איז י"ד. בני עיירות ליינען אויף י"ד — ווייל דאס איז זייער רעגולערע צייט. **ונמצאו הכל קורין בארבעה עשר** — אלע אידן ליינען דעם זעלבן טאג.

חידוש: דער רמב"ם באטאנט דעם מציאות אז אין דעם צווייטן פאל (ט"ו חל בשבת) קומט אויס א ספעציעלע זאך: **כל ישראל ליינען די מגילה אין**

איין טאג — י"ד אדר. דאס ווערט אויסגעהויבן ווי א באמערקענסווערטע תוצאה: "ונמצאו הכל קורין בארבעה עשר."

תמלול מלא

הלכות מגילה וחנוכה — הקדמה ופרק א, הלכה א

הקדמה: מבנה הלכות מגילה וחנוכה בספר זמנים

Speaker 1:

רבותי, מיר לערנען די הייליגע תורה, הלכות... ספר זמנים, הלכות פורים וחנוכה. מגילה וחנוכה.

פארוואס "מגילה" און נישט "פורים"?

פורים איז נישט קיין קאטעגאריע, ווייל ס'איז נישטא אזא מצוה וואס הייסט פורים, ס'איז דא אזא מצוה וואס הייסט מגילה. מיט דעם קומט טאקע מיט נאך מצוות. א ראיה, דער רמב"ם זאגט אין הלכות חג הפסח, ער זאגט חמץ ומצה, שופר סוכה ולולב, ער רעכנט אויס די מצוות דוקא.

זייער גוט. סאו חנוכה מיינט נישט די טעג פון חנוכה, נאר די מצות הדלקת נר חנוכה, רייט? און מגילה איז די מצוה פון מגילה, און וואס קומט מיט מיט די מגילה. די אנדערע מצוות היום קומט מיט מיט די מגילה, רעכנט ער אויך דאס. שוין. קארעקט.

מקום הלכות מגילה וחנוכה בספר זמנים

איז לערנען מיר, סארי, די הקדמה, וואו איז די הקדמה? הלכות מגילה וחנוכה. דאס איז די לעצטע הלכות וואס ס'איז דא אין ספר זמנים. סאו קודם האט ער דאך פשוט אויסגערעכנט שבת און זאכן וואס זענען אין ענין פון שבת, אזוויי עירוב, און נאכדעם אלע מצוות פון אלע ימים טובים. קידוש החודש איז דאך ווייטער, אין דעם איז תלוי ימים טובים, און אנגעקומען די דרבנן'דיגע ימים טובים, אזוויי א חלק פון די תעניתים און חנוכה, מגילה וחנוכה.

לשון הרמב"ם בהקדמה

איז הלכות מגילה וחנוכה, דאס איז דער רמב"ם'ס לשון: **"הלכות מגילה וחנוכה. יש בכללן שתי מצות עשה מדברי סופרים"**. דאס הייסט, די חכמים האבן נאר גוזר געווען וואס מ'זאל טון, קריאת המגילה, הדלקת נרות חנוכה. ס'איז נישטא קיין לאו, ס'איז נישטא קיין... זיי האבן נישט געמאכט קיין... ס'איז דא אויך א זאך ווי א איסור דרבנן, אזוויי למשל זיי וואלטן גוזר געווען אז מ'טאר נישט טון מלאכות, אבער זיי האבן נישט. ס'איז נאר מצוות עשה'ס מדברי סופרים. **"ואינן מן המנין"**, ווייל זיי זענען מדרבנן, זענען זיי נישט פון דעם מנין וואס דער רמב"ם האט אויסגערעכנט די תרי"ג וואס ער האט אויסגערעכנט ביים אנפאנג פון זיין ספר.

פארוואס שרייבט דער רמב"ם "ואינן מן המנין"?

טייטש דא איז, אז דער רמב"ם רעכנט דאך אלעמאל וויפיל מצוות ס'איז דא אין יעדע הלכה. פארוואס טוט ער דאס? כדי ער זאל קענען רעכענען און צוזאמרעכענען אז ער האט געענדיגט תרי"ג מצוות. ממילא מאכט ער א נאוט, בעצם א נאוט פאר זיך אליינס. דער רמב"ם וויל טון צוויי זאכן: ער וויל קאווערן אלע וויכטיגע זאכן וואס שטייט אין די גמרא, דאס הייסט תורה שבעל פה, און ער וויל עס אריינלייגן אין די תרי"ג מצוות. איך ווייס נישט. דער רמב"ם וויל זאגן די תרי"ג מצוות מיט זייערע אלע פרטי הלכות, וואס דאס הייסט מצוות ופירושיהן, תורה שבכתב און תורה שבעל פה. אבער די וועג וואס ער גייט מאכן זיכער אז ער האט נישט פארגעסן קיין וויכטיגע זאכן, איז דורך רעכענען וויפיל מצוות ער האט שוין געמאכט.

ער דארף שרייבן ביי יעדע הלכה, אקעי, איך האב שוין געענדיגט פופציג מצוות, ספר זמנים, ווייס איך אז איך האב גענומען קיין פון דאס. אויב ס'בלייבט אים ביי די ענד איין מצוה, וועט ער וויסן אז ער האט נאר געטון 612, נישט 613. און טאמער וואלט ער בטעות גערעכנט חלקי מגילה פאר מצוות, וואלט ער... קעגן דעם פארגעסן צוויי מצוות אין די תורה. ממילא דארף ער שרייבן, אז ס'איז נישט מן המנין, זאלסטו נישט מיינען מאכן די טעות. איך מיין אז בעיקר דער רמב"ם אליין זאל נישט מאכן די טעות און עס צוזאמרעכענען ווען ער רעכנט צו ער האט געדענקט צו שרייבן די הלכות פון אלע מצוות.

אזוי טראכט איך, ווייל ס'איז נישט קיין הלכה, ס'איז נישט קיין שום אנדערע ריזען דו ווילסט צו שרייבן. און ווען ס'איז א נושא וואס ס'איז נישט דא קיין ספק, למשל אין הלכות עירובין, האט ער נישט געזאגט גארנישט. איך ווייס נישט וואס האט ער געזאגט אין אנדערע נאכדעם פון הלכות עירובין? למשל, הלכות עירובין, שטייט אין די הקדמה, מצות הספרים, ואינו מן המנין. מצות הספרים, ואינו מן המן. די זעלבע זאך, אבער ווי נאך איז דא זאכן וואס זענען מיט די רבנן און ער רעכנט נישט מצוות?

געדענק איך אז ס'איז דא אזא זאך, אפשר נישט אין דעם ספר, ווייל דער ספר איז אלע מצוות וואס ממילא דארף מען וויסן וועלכע רעכנט מען נישט. אבער ס'איז דא אנדערע הלכות, איך געדענק איך האב גערעדט וועגן דעם, ס'איז דא אנדערע הלכות. קנין איז דא אסאך וואס זענען נאר די רבנן'ס. נישט נאר די רבנן'ס, און אפילו נישט קיין מצוה, ס'שטייט נישט אזוי ביי א מצוה. א געוויסע זאך שטייט יא, אבער נישט ביי יעדע זאך שטייט א מצוה, איז גארנישט. פון נישט גארנישט שרייבן, ווייל ס'איז נאר אן ענין, אזוי ווי מ'שרייבט ענין להלכות ביי אזעלכע סארט זאכן. עניוועיס, דאס איז דער טייטש פון די הקדמה, און מיר גייען לערנען.

פרק א, הלכה א: קריאת המגילה בזמנה

עיקר המצוה

Speaker 1:

און די ביאר שתי מצות אלו, אין די פיר פרקים וואס קומען, דא גייט מען זאגן וואס זענען די מצוות פון מגילה וחנכה. זאגט דער רמב"ם אזוי, **קריאת המגילה בזמנה דאס וואס מ'ליינט די מגילה, די מצוה צו ליינען די מגילה אין די זמן האבן פורים, איז מצות עשה מדברי סופרים**.

זיין לשון איז אביסל אינטערעסאנט, אבער לכאורה וואס ער מיינט צו זאגן איז, אז איינער וואס ליינט די מגילה טוט בעצם א מצוה פון תלמוד תורה. ניין. אבער נישט פון דעם רעדט מען דא. ס'איז נאר דא א מצוה וואס מ'לערנט, ווען מ'לערנט טוט מען א מצוה. ס'איז דא א מעני-בוק? ניין, אבער פון ספרי קודש. ווייל דער רמב"ם האט אויסגערעכנט אז מ'דארף קענען תורה, נביאים וכתבים, נאר ס'איז נישט געווען אויסגערעכנט. ס'איז דא א מגילה איז איינע פון די כתובים. איך ווייס נישט, ס'איז דא א מחלוקת וועגן דעם. דער רמב"ם אפשר האלט אזוי, אבער ס'איז נישט קלאר.

ס'שטייט אז ס'איז דא א מצוה פון ליינען די מגילה. ס'איז דאך דא א צד אין די גמרא אז ס'איז אפילו נישט קיין כתב הקודש, מ'דארף עס נאך אלץ ליינען. ס'איז אן עקסטרע זאך, ס'איז נישט קיין ענין פון תלמוד. דאס איז ס'איז דא א מצוה וואס עס צו ליינען בזמנה, איז א מצוה סימן דברי סופרים.

"והדברים ידועים שהיא תקנת נביאים"

זאגט דער רמב"ם, אסאך מאל ווען דברי סופרים דארף מען מסביר זיין מער, פון וועם קומט עס? פון עזרא? צו פון בית דינו של דוד? שפעטערדיגע... דא זאגט אסאך מאל וועט רעכנען דער רמב"ם אויס, פון וואו קומט עס? **והדברים ידועים שהיא תקנת נביאים.** ס'איז א תקנה פון די נביאים וואס מרדכי און אסתר ווערן גערעכנט נביאים האבן עס מתקן געווען.

נביאים מיינט מסתמא אנשי כנסת הגדולה. אזוי מיין איך, איך ווייס נישט אויב דער רמב"ם רעכנט מרדכי אסתר נביאים. די גמרא רופט עס אלעמאל

תקנות אנדער קדושת הגדולה, און דער רמב"ם האט דאך געזאגט אז דארט זענען געווען כמה נביאים.

איך ווייס נישט פארוואס ער זאגט, לכאורה וואס די ידיעה מיינט פשוט יעדער איינער וועט דאך געליינען די מגילת אסתר, יעדער איינער קען דאך די מעשה. און די ענד פון די מעשה שטייט אז זיי האבן טאקע געוועט צו ליינען די מגילה. ס'שטייט גראדע נישט, אבער עניוועיס, לאמיר עס האבן אז ס'שטייט. און די מגילה שטייט נישט אז מ'זאל ליינען די מגילה. **ויאמר נזכרים ונעשים בכל דור ודור**. נזכרים ונעשים מיינט נישט דורך כרית המגידה. על פי דרש, ס'שטייט נישט.

אבער על כל פנים, איך מיין אז די עיקר וואס ער מיינט צו זאגן אין דעם איז לאפיקא, דער וואס האט געטראכט, ס'איז דאך געווען די בהרות וואס דער רמב"ם איז געווען זייער ברוגז אויף אים אין ספר המצות, וואס ער האט געזאגט אז מקרא מגלה למשל איז א דורייתא. און דער רמב"ם זאגט, יעדער איינער ווייסט אז ס'איז תקנת נביאים. אין אנדערע ווערטער, ווייל ס'איז דאך געבויעט אויף א מעשה. ס'קען דאך נישט זיין א דורייתא, ווייל די זמן פון משה רבינו איז נאכנישט געווען די מעשה. איז ממילא איז ידוע פון די עצם מעשה איז דאך קלאר אז דאס איז א תקנה פון די נביאים שבאותו הזמן.

דיסקוסיע: תקנת נביאים — צד חומר?

Speaker 2:

ביסט געזערקט אז ס'איז דא אין דעם א צד חומר אויכעט. ס'איז נישט סתם דרבנן, די נביאים נאך האבן עס געמאכט, אבער ס'מאכט נישט קיין חילוק לויט די רמב"ם.

Speaker 1:

איך האב געמיינט מער פשוט אזוי ווי אז געווענליך די דברי סופרים האבן עפעס א שייכות, אויף א הלכה האבן זיי צוגעלייגט א גדר, און דאס איז אינגאנצן א נייע באשאפענע זאך.

Speaker 2:

זאגט ער אז ס'איז א נייע באשאפענע זאך ווייל ס'איז געשען אמאל, און דעמאלטס האבן זיי די נביאים געמאכט. יענץ איז נישט קיין מצוה, יענץ איז מער, אזוי ווי ס'איז מער א גדר אז יא, א משמרת.

"דברים ידועים" — פארוואס שרייבט דער רמב"ם נישט די מעשה?

Speaker 1:

דאס וואס דער רמב"ם זאגט, אפשר אויך אזוי ווי אביסל... ער זאגט ער דארף נישט... "דברים ידועים" קען זיין אז עס איז א רעפערענץ צו עפעס ער דארף נישט שרייבן. דאס הייסט, אזוי ווי אין חנוכה, שפעטער האבן מיר געלערנט פרק ג', דער רמב"ם לייגט אראפ די גאנצע מעשה וואס איז געווען, און דעמאלטס האבן די חכמים מתקן געווען די מצוה פון חנוכה לכת וכו'. דא וואלט אויך געפאסט בעצם ער זאל שרייבן, אזוי ווי אין אנדערע מצוות וואס דער רבנן האט געשריבן, כשהיה, למשל ביי... איך ווייס, הלכות תפילה, יא? דער רמב"ם האט געזאגט, וואו קומט דער רבנן? פון תפלה, עס איז געווען אזא צורך און אזא מעשה האט מען געדארפט מתקן זיין.

און מה שאין כן אויף די מגילה מיינט ער זאגט עס אך הכל, יעדער איינער ווייסט דאך די מעשה, ער דארף דאך נישט פארציילן וועגן און פארוואס מ'האט געמאכט די תקנות, ס'איז דאך דברים ידועים. ס'קען זיין ווייל דברים ידועים איז ענליך צו ווי דער רמב"ם שטייט אסאך מאל, ונהגו כל ישראל צו טון אזוי און אזוי.

Speaker 2:

ניין, שוין עסקן, אזוי ווייל ס'איז א מנהג ישראל.

Speaker 1:

דברים ידועים איז, איך וואלט געטייטשט אזוי, איך וואלט געדארפט זאגן, איך וואלט דיר געזאגט דאך נישט, ווייל דו ווייסט דאך שוין.

החייבים בקריאת המגילה

Speaker 1:

ווער איז מחיב מיט די קריאת המגילה? אקעי, יא. איז אלעמאל דא אנהייב פון א הלכה, זאגט דער רמב"ם די עיקר מצוה, און נאכדעם אזוי ווער איז מחיב, וואו איז די חיוב, וואס איז די שיעור, אויף אזעלכע זאכן איז אלעמאל דא התחלת הלכה, זאגט ער דא אויכעט. יא. יא.

זאגט דער רמב"ם **והכל חייבין מקריאתה**, יעדער איינער איז מחיב מיט די קריאה. **ונשים ונשים**. הגם ס'איז א מצוה של זמן, וואס האט צוטון מיט זמן, אבער די גמרא זאגט אז די נשים זענען אויך מחויב, ווייל זיי זענען אויך געווען א חלק פון די נס. וואס טייטש, די גזירה איז געווען אויף זיי, און די ישועה איז געווען דורך זיי, אבער נאך מער, ווייל אסתר האט געברענגט די ישועה.

וגרים ו... און גרים? וואס זיי האבן אלע דינים אזוי ווי א איד, **ועבדים משוחררים**. ס'טייטש, עבדים משוחררים דוקא. עבדים שאינם משוחררים האבן אייביג א דין ווי אן אשה, און זיי וואלטן געדארפט זיין פטור. פארוואס? ווייל נשים זענען אף הן היו באותו הנס, עבדים זענען נישט אף הן היו באותו הנס. ס'טייטש, מדין נשים זענען זיי פטור, ס'איז נאר דא אן עקסטערע דין אז דו ביסט א מחותן צו דעם. עבדים שאינם משוחררים זענען נישט קיין מחותנים אין דעם, ווייל עבדים משוחררים האבן שוין א דין אזוי ווי ישראל.

דיסקוסיע: פארוואס דארף מען זאגן "עבדים משוחררים"?

Speaker 1:

איך מיין אז די לוח המשנה זאגט, אבער ס'איז דאך חידושים גדולים. פשטות, עבדים משוחררים מיינט צו זאגן אז ער איז א סארט גר, און אויף דעם אליינס דארף מען פארשטיין אז א גר איז דאך מחויב אין אלע מצוות. די תירוץ איז, באמת איז ער נישט געווען ביי די נס, איז אפילו הכי איז ער מחויב, ווייל ס'שטייט א מפורש'ע פסוק אין די מגילה, **"קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עליהם"**. דאס וועט ווערן עבדים.

Speaker 2:

א גר?

Speaker 1:

אן עבד איז דאך א סארט גר סאך. אבער כל הנלוים עליהם איז א גר. איך מיין אז עבד שאינו משוחרר אויכעט. כל הנלוים עליהם, אבער די תורה איז א גר. לכאורה ווען ס'שטייט נשים איז בכלל עבדים. איך ווייס נישט, מ'זעט דאך אזא גרויסע חידוש אז מ'זאל זאגן אז עבד שאינו משוחרר איז פטור, וואלט רבי אלעזר געדארפט זאגן. ס'שטייט נישט עבדים משוחררים, נו, נו, וואלט איך עפעס זאגן מיט דעם. פארקערט, זאל מען קענען סתם זאגן ועבדים.

Speaker 2:

ניין, ווייל ער איז א סארט גר. ממילא א גר וואס ער האט געוואלט ווערן א יוד, עבד בדוחק, ער איז געווארן א יוד. ס'איז אמת, עבדים משוחררים איז סתם אזוי א קשיא. אלע גרים, ער איז דאך סתם כלל א גער, ער איז אן געהעריגער איד, דער עובדא ושחרר. ס'פעלט נישט אויס בכלל די גאנצע זאך. שוין, שוין, שוין, פליז.

Speaker 1:

ניין, איז נישט קיין ארגומענט. אקעי, נישט מסכים. פארוואס נישט?

Speaker 2:

איך האב געזען א שיינע מעשה. פארוואס נישט? וועגן... נע, איך קען דאך אויך זאגן נעה.

דיגרעסיע: "נעה" איז אויך אן ארגומענט

Speaker 2:

איך האב געזען נעכטן א זייער שיינע מעשה. דער ראזינער, ר׳ גרשון איינער, איז געגאנגען צו די אמרי אמת. דער גערער רבי האט געוואלט קווינסטן כדרכו אויף די תכלת. און ער זאגט מיר אלע ארגומענטס, און דער גערער רבי האט געזאגט, נו.

הלכה א (המשך) — עבדים חייבים במקרא מגילה

Speaker 1: סתם, אבער עבד שאינו משוחרר, לכאורה ווען ס׳שטייט נשים איז בכלל עבדים. איך ווייס נישט, מ׳זעט דאך אזא גרויסע חידוש אז מ׳זאגן אז עבד שאינו משוחרר איז פטור, וואלט דער רמב"ם עס געדארפט זאגן. ס׳שטייט נישט, עבד שאינו משוחרר.

נו, נו, נו, וואלט איך עפעס געזאגט מיט דעם. פארקערט, מ׳קען עס סתם זאגן ווי עבדים.

Speaker 2: ניין, ווייל ער איז א סארט גר. ממילא א גר וואס ער האט געוואלט ווערן א איד, אן עבד בדוחק, ער איז געווארן א איד.

Speaker 1: ס׳איז אמת, עבדים משוחררים איז סתם אזוי א קשיא. אלע גרים, ער איז דאך סתם כלל א גר, ער איז אן געהעריגער איד, אן עובדא ושחרר. ס׳פעלט נישט אויס בכלל די גאנצע זאך.

שוין, שוין, שוין, דער רבי ז"ל איז אפילו אן עובדא ושאינו משוחרר.

Speaker 2: נו, נע. פליז.

Speaker 1: ניין, ס׳איז נישט קיין ארגומענט.

Speaker 2: אקעי, נישט מסכים.

Speaker 1: פארוואס נישט?

מעשה מיט דער ראזינער רבי און דער אמרי אמת

איך האב געזען נעכטן א זייער שיינע מעשה. דער ראזינער ר׳ גרשון איינער איז געגאנגען צו די אמרי אמת. דער גרשון רבי האט געוואלט קווינסטן כדרכו אויף די תכלת. ער האט געזאגט פון אלע ארגומענטס, און דער גרשון רבי האט געזאגט, נו. און דער רבנית׳ל האט געזאגט, רבי, ווען דער רבי זאגט מיר וואס ער האט קעגן, קען איך זיך דינגען, אבער נו, קען איך זיך נישט דינגען. אבער גראדע, דער רבי איז נו געווען גערעכט. סאו נו, דער צאנזער רב איז טעם הקמות.

דער בית יוסף׳ס צוויי סיבות פארוואס נשים זענען חייבות

איך זע אז דער בית יוסף האט די שאלה וועגן עבדים שאינם שחררים, און ער האט די צוויי סיבות. אויב אף אינו באות הנס מיינט ווייל זיי זענען אויך געווען אין סכנה, איז אפשר אויך די אידישע עבדים געווען אין סכנה. אויב מיינט עס ווייל דער נס איז געשען דורך אסתר, איז עס נאר מחיב אנדערע אידן.

Speaker 2: נישט דא אונטן, איך זע דארטן אויפגערעדט לעצטע מאל די זעלבע זאך.

Speaker 1: אה, מ׳זאגט אז גיורת וואלט אויך געדארפט זיין פטור פאר די זעלבע סיבה, ווייל...

Speaker 2: נע, גיורת ווערט שוין א יוד.

Speaker 1: אקעי.

Speaker 2: נאר עבד משכנת איז אויך א יוד.

Speaker 1: אה, עבד שאינו משכנת איז אויך א יוד. ער האט נאר א דין יוד כאיש.

Speaker 2: ער האט נאר א דין כאיש, אבער ער איז נישט א חלק פון די יודן וואס עפה הנאה ועושה הנס.

Speaker 1: ער איז דאך נישט קיין פרוי, נאר מ׳זאגט אז זיינע הנחות זענען ענליך צו א פרוי.

Speaker 2: ער איז אזוי ווי א מאן.

Speaker 1: ער איז דאך נישט ווי א מאן, ער האט דאך נישט די גדרים ווי א מאן. ער איז דאך נישט מחיב אלעס וואס א מאן איז מחויב. ער איז דאך נאר מחויב אז א פרוי איז מחויב. און ניטאמאל איז ער מחויב אז פרויען זענען מחויב פאר אנדערע סיבות.

Speaker 2: אקעי.

Speaker 1: בקיצר, ס׳איז זאכן אלץ געבויט אויף שיינע שטיינער. ס׳איז נישט נוגע ווייל אונז האבן היינט נישט אזויפיל עבדים.

הלכה א (המשך) — מחנכין את הקטנים לקרותה

זאגט דער רמב"ם ווייטער, **"מחנכין את הקטנים לקרותה"**. וואס טוט זיך מיט קטנים? קטנים זענען פטור, אבער מ׳איז מחנך. זעט אויס אז ס׳איז אויך דא א חינוך פון די רבנן, די זעלבע ווי חינוך פון די אורייתא׳ס.

ער זאגט נישט די גדר, אבער מען פארשטייט אליין אז א קטן וואס קען ליינען. **"מחנכין את הקטנים"** וואס קען שוין ליינען, סאו ס׳ליגט שוין אין די ווערטער, **"לקרות"**. הערן דאך אויך, ער קען פארשטיין, ער איז נישט קיין קליין קינד. וואטעווער, דער רמב"ם זאגט נישט קיין שיעור חינוך אויף דעם.

אבער ס׳איז נוגע ווייל די נעקסטע הלכה, ווייל שפעטער גייט מען זען אז מ׳איז מבטל די תינוקות של בית רבן. דער רמב"ם ברענגט נישט דאס, אבער אזוי שטייט אין די גמרא, אפשר פון דארט האט עס דער רמב"ם גענומען. ס׳שטייט א גאנצע הלכה אז תינוקות של בית רבן זענען דוחה. אויב זיי זענען נישט מחויב, תינוקות זענען דאך קטנים אסאך מאל, מוז זיין אז ס׳איז דא א חיוב משום חינוך.

חקירה: אויף וועמען ליגט דער חיוב חינוך

אזוי ברענגט א גוטע הערה פון דער בית יוסף. דער לשון **"מחנכין את הקטנים לקרותה"** מיינט אז ס׳איז א חיוב פאר די גדולים. לאמיר זאגן א קטן וואס האט נישט א טאטע וואס נעמט קעיר פון אים, האט ער אליין א מצוה צו גיין זוכן צו ליינען די מגילה? דאס הייסט, די מצוה איז אויף דעם קינד? מיט דעם חיוב איז דער קינד מחויב, אדער איז דער טאטע מחויב אים צו געבן חינוך?

ס׳איז איינע פון די פעיק חקירות וואס איך האב נישט געגעבן חינוך. ס׳איז א גוטע שאלה. אז דער קינד וואס נעבעך האט נישט א טאטע, ווערט טאקע נעבעך נישט בחינוך, און ס׳איז צרות. אבער חינוך איז א גוטע זאך. ס׳איז דא א ריזען וואס חינוך איז נישט קיין ברענד א מצוה. מיטל על הטעת שטייט זיך, אבער אויף וועמען איז דער חיוב? דארף דער טאטע קערנעמען די קינד צו ליינען, אדער האט די קינד א חיוב מיט דעם חינוך?

שיינע שאלה. ס׳איז נישט קיין שום מפקא מינה פון דעם. ס׳איז זיכער דא, ס׳קען זיין טויזנט מפקא מינות. ס׳איז איינע פון די פעיק חקירות.

Speaker 2: ואני אומר אויף די גאנצע חקירה?

Speaker 1: נע!

Speaker 2: נא נא נא.

Speaker 1: נע קען מען גרינג אוועגדן, די גרינגסטע. ווייל מ׳קען צוריק זאגן נע.

Speaker 2: שוין.

Speaker 1: אקעי.

דיסקוסיע: די פראקטישע זאך פון חינוך

Speaker 2: ס׳איז א גוטע שאלה, פונקטליך ווי... איך פארשטיי אז חינוך איז נישט עפעס א דין, ס׳איז אויך א פראקטישע זאך אריינצוברענגען א איד אין אידישקייט. ס׳איז אינגאנצן א פראקטישע זאך, דאס איז דאך די טייטש חינוך, חינוך טייטש. ס׳קען דאך נישט זיין, הגם לאמיר זאגן מדאורייתא מינא מחיבים סטראט, ס׳קען דאך נישט זיין אז ס׳קומט א גוי ביז די צוועלף. וואס איז מיר א נפקא מינה צו ס׳ליגט אויף די זינגל, ליגט אויף די טאטעס, אלץ...

אבער מ'קען דאך זאגן אזוי, ווי לאנג א מענטש איז קליין לייגט מען זיך נישט ארויף אויף אים חיובים. ווייל ער איז נאך קליין, ער איז מופקע פון חיובים. נאר וואס דען? דער טאטע האט אן אחריות אויף דעם זון, סאו דער טאטע לייגט אויף אים א חיוב. סאו ווען א מענטש איז א יתום, אוודאי דארף ער זיך אליין מחנך זיין, ער דארף טרעפן מענטשן וואס זאלן אים העלפן, אים אנגרייטן, וכדומה, ער זאל גיין אין שול. אבער ער האט נישט קיין חיוב. ער איז א גרויסער נעבעך, טאקע ווייל ער האט נישט ווער זאל אים מחנך זיין, אבער ער וואלט געדארפט. ער קען דאך נישט, א קטן קען נישט.

Speaker 1: איך ווייס נישט וואס דו זאגסט אים, צו ער האט א חיוב, ער קען נישט. וואס איז די שאלה? ער דארף אליין גיין אין שול? אבער דער טאטע האט א חיוב אים צו נעמען אין שול. I don't know what difference.

דאס איז געהעריג די ביטול תורה די חקירה.

Speaker 2: אקעי.

Speaker 1: אפילו קטנים זאלן נישט רעדן אזעלכע נאכט. מ'האט זיך געשלאגן פאר דעם ביטול תורה, זאלסטו וויסן אז דו האלטסט שוין מיט די ענד. פלעגט מען זאגן אזא זאך.

הלכה א (המשך) — מבטלין עבודתם ותלמוד תורה למקרא מגילה

שוין, זאגט דער רמב"ם ווייטער. הראות בחיים... אה, סארי, **אפילו כהנים וואס האלטן אינמיטן טון זייערע עבודה אין בית המקדש, מבטלין עבודתם.** מ'רעדט סתם פון די צופרי, יא? די קריאת המגילה פון צופרי. דער רמב"ם האט נאכנישט געזאגט.

Speaker 2: רב, ביינאכט האט מען דאך שוין בעצם געענדיגט מיט די לא השלם.

Speaker 1: אקעי, **מבטלין עבודתם.** סטאפן זייער עבודה, **הבאים לשמוע מקרא מגלה.**

ניין, ס'איז א חידוש, ווייל לכאורה, ווי לאנג נעמט שוין די מגלה? מ'קען דאך נישט קיין עצה צו געבן, טרעפן צייט. די חידוש איז, ער גייט אוועק אינמיטן טון א... ער איז דאך עוסק יעצט אין א מצוה, מ'דארף עס סטאפן, און ער וועט צוריקקומען ווען ער וועט ענדיגן.

ס'זעט מיר אויס מער א פראקטישע זאך. די כהנים האבן געהאט אזא זאך, אונז טוען עבודה, אונז זאלן מיר נישט טון מיט די זאכן וואס דער עולם אין בית המדרש טוט.

Speaker 2: ניין, ס'איז יא געקומען.

Speaker 1: יא, אונז האבן דאך געלערנט פריער זיי זענען אפילו פטור פון פאסטן ביי די תרעת. למשל, ער איז דאך ביזי, ער איז עוסק אין כוונות.

Speaker 2: ניין, מגילה ווער ס'וועט קומען.

מבטלין תלמוד תורה למקרא מגילה

Speaker 1: **וכן**, זאגט דער רמב"ם, **מבטל התלמוד תורה למקרא מגילה.** מ'איז מבטל די רגלער שיעורים, אזוי מיין איך איז די ריכטיגע וועג ס'איז צו לערנען. נאר וואס מ'האלט אינמיטן לערנען, האט ער געזאגט פריער, ס'איז מקרא מגילה.

מגילה איז נישט קיין תורה. ס'איז נישט קיין תורה. בכלל, לערנען ווייל ס'איז דא עפעס א שיטה, ס'איז נישט קיין שיטה, ס'איז קלאר. מגילה, מ'ליינט נישט די מגילה, ס'איז נישט קיין תלמוד תורה. איז א מצוה צו ליינען, מ'דערציילט א מעשה להודות שבחו של הקדוש ברוך הוא, איז וואס דער רמב"ם זאגט אזא הקדמה וכו' ס'איז נישט קיין מצות תלמוד תורה.

אבער אויב איינער סתם אזוי, רוב שיעור לערנט אין גמרא, נאמען לערנט ער א שטיקל פון תנ"ך. ווען ער לערנט נ"ך איז נישט קיין מצות תלמוד תורה, ווי געזאגט.

Speaker 2: ניין, מסתם מעשיות.

Speaker 1: דו טשעקסט וועלכע איז תלמוד תורה? דער רמב"ם האט נישט אויסגערעכנט תנ"ך.

Speaker 2: יא, גראדע, אבער דער אמת איז אז ס'איז נישט.

Speaker 1: דער רמב"ם אליין זאגט אזוי, אבער דער אמת איז אנדערש, איך הער. איז דאך א גמרא.

וכן מבטלין תלמוד תורה למקרא מגילה. מ'איז מבטל די רעגולער שיעור, וואטעווער מ'לערנט אין בית המדרש, צו מקרא מגילה. מ'סטאפט עס. הגם מ'טוט דאך שוין יעצט א מצוה מדאורייתא, אבער מקרא מגילה איז יעצט די מצוה וואס איז יעצט נוגע.

קל וחומר לשאר מצוות של תורה. תלמוד תורה איז דאך די חשוב'סטע פון אלע מצוות, תלמוד תורה איז דאך מבטל אסאך אנדערע מצוות. איז קל וחומר אז ער האט אן אנדערע מצוה וואס ער דארף יעצט טון, ער דארף יעצט גיין מאכן ביקור חולים, זאל ער טון ביקור חולים נאכדעם. **כולם נדחין ממקרא מגילה,** אלעס ווערט נדחה, זאל ער עס טון נאכדעם וואס די מגילה קומט פאר אים.

ביאור פון "נדחה"

נדחה אין הלכה טייטשט מען טוט דאס אנשטאט יענץ. ווען ער ענדיגט ליינען די מגילה, קומט ארויף צוריק צו אים די מצוה. אבער איך זאג, טייטש נדחה אויף אידיש, נדחה איז טייטש אפגעשטופט. אין הלכה טייטש נדחה איז ס'איז דוחה. דוחה איז זענען פון אזוי, ס'ווערט אוועקגעשטופט, נישט אפגעשטופט.

Speaker 2: ניין, דו וועסט אלץ צוריקגיין.

Speaker 1: אין הכי נמי, אויב ער האט נאך צייט צוריקגיין. וואטעווער, ס'איז דאך פשוט, איך רעד דאך אבער נישט פון דעם.

אקעי, מ'וואלט נישט תלמוד תורה נאכאמאל. א מענטש לערנט יעדן טאג א שעה, זאגט מען נישט אז היינט מוז ער לערנען צוויי שעה ווייל מ'האט אוועקגענומען מקרא המגילה. היינט האט ער געליינט מגילה ביי די שעה.

Speaker 2: ניין, אוודאי דארף ער.

Speaker 1: אבער ווען מ'זאגט ענדערע מצוות...

Speaker 2: אוודאי דארף ער יא.

Speaker 1: דאס איז תלוי אין אונזער פריערדיגע מחלוקת.

מגילה איז נישט תלמוד תורה

מגילה איז נישט קיין תלמוד תורה. לערנען די מגילה איז נישט קיין תורה. פרעגסטו טעקניקעל קשיות, לכאורה פארט תורה, איך ווייס נישט. מגילה איז נישט קיין תורה. דאס איז די קלארע זאך. ס'איז דא אזא ענין צו פארליינען די מגילה. ס'איז נישט קלאר אז מ'איז יוצא סתם תורה ווען מ'לערנט אין מגילה. איך בין נישט אזוי זיכער. מ'איז יוצא סתם תורה, אלעס ווען מ'לערנט סיי אונז אויך. ס'איז נישט זיכער. ס'איז נישט זיכער. און די גמרא שטייט מבטל תלמוד תורה ווען מ'קען מקרא מגילה. ס'איז בכלל נישט זיכער.

דו האסט א נכון? פרעגסט קשיא אויף די גמרא. אפשר גיי פארקערט, אפשר זאג וואס די גמרא זאגט. מ'זעט כסדר אז די גמרא האט מגילה נישט קיין תורה. ס'האט א דין אזוי ווי תורה, ס'איז אזוי חשוב ווי תורה, ס'איז מער חשוב ווי תורה, ס'איז אלעס זייער שיינע זאכן, אבער ס'איז נישט קיין תורה.

דער פשט פון "מבטלין תלמוד תורה למקרא מגילה"

אבער די גמרא זאגט מבטל זיין מיט תורה מיינט זייער א גוטע פשט, אז דער עולם לערנט צוזאמען תורה, און מ'איז מבטל ווייל יעצט דארף מען ליינען די מגילה. בעצם, מ'איז נישט מבטל תלמוד תורה פאר קיין שום מצוה, זיכער נישט א מצוה פון דרבנן. זיכער אויב... מ'איז נישט מבטל תלמוד תורה פאר אלע מצוות. גאר איינער איז דא א מצוה פון לייגן תפילין און פון דאווענען.

Speaker 2: ניין, ס'איז נישט דא אזא מצוה.

Speaker 1: מ'דאווענט נישט, מ'איז נישט מבטל תלמוד תורה פאר אלע אנדערע מצוות, ווייל א מענטש לערנט נישט אכטע שעה טאג. ס'איז טאקע

דא איינער, רבי שמעון בר יוחאי, וואס לערנט א גאנצן טאג. לאמיר וויסן. אבער נאמאל, מענטשן האבן צייט וואן זיי לערנען, זיי האבן צייט וואן זיי טוען אנדערע זאכן, וואן ער דארף מחיב זיין כיבוד דעת. מ'איז נישט פטור יעצט פון כיבוד אב ווייל ער לערנט. וואן ער ענדיגט לערנען...

Speaker 2: דו האסט פארגעסן בעיסיק הלכות פון תלמוד תורה.

Speaker 1: שטייט אין אלע הלכות לערנען, ס'איז דא א זאך וואס הייסט עוסק במצוה פטור מן המצוה. תלמוד תורה איז דוחה אפשר לקיים שניהם.

Speaker 2: ניין, ס'איז נישט געווענליך אפשר לקיים שניהם.

Speaker 1: איך האלט אינמיטן לערנען, בין איך פטור פון טון עני אנדערע מצוה. אזוי איז די נארמאלע סדר. חוץ פון מקרא מגילה וואס דו ביסט נישט פטור. ס'איז א ספעשל דין, ווייל ס'איז פרסומי ניסא, ס'איז דוחה, אזוי ווי די חכמים האבן געזאגט. דאס איז א הלכה.

ס'איז נישט אמת אז אלעמאל קען מען טון אלעס. אונז זענען זייער צוגעוואוינט, מ'קען אלעמאל טון אלעס. מ'קען קיינמאל נישט טון אלעס. מ'קען טון קוים איין זאך אויפאמאל. און תלמוד תורה איז א גרעסערע מצוה בעצם, און מגילה איז נישט קיין תלמוד תורה, אבער ס'איז אן ענין צו גיין צו די מקרא מגילה, ווייל די חכמים האבן געזאגט אז ס'איז וויכטיגער, אפילו די כהנים גייען, אפילו די אידן וואס האלטן אינמיטן לערנען גייען, און אזוי ווייטער. יא.

מ'פארמאכט די ישיבה פאר מקרא מגילה

דאס מיינט דאך אז מ'פארמאכט די בית המדרש, מ'פארמאכט די ישיבה. ס'איז דא א ישיבה, ס'האלט אינמיטן שיעור. ס'קומט די צייט פון מגילה, היינט איז נישט דא קיין שיעור. מ'איז מבטל.

חוץ פון דעם, נאך די מגילה גייט מען זיך דאך שיכור'ן, אזוי ווי מ'גייט לערנען שפעטער. וויאזוי איז די שיכור'ן דוחה תלמוד תורה? פאר די זעלבע ריזען, פאר פרסומי ניסא.

אוודאי, מקרא המגילה מיינט נישט נאר די מגילה. ס'מיינט די גאנצע... ס'שטייט אין המשך הרמב"ם אין פרק ב' צו זען. אוודאי. וואס איז די שאלה? מקרא המגילה מיינט אז מ'מאכט פורים. ס'מיינט נישט נאר די מגילה. יעצט זאג איך א נייע פשט.

הלכה א (המשך) — מת מצוה דוחה מקרא מגילה

זאגט דער רמב"ם ווייטער: **ואין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו**, קיין שום זאך ווערט נישט שטערקער ווי מקרא מגילה, ס'טייטש איז נישט דוחה מקרא מגילה, **חוץ במת שאין לו קוברים**.

Speaker 1:

פאר די זעלבע סיבה, פרסומי ניסא. אוודאי, מקרא מגילה מיינט נישט נאר אליין די מגילה, ס'מיינט, ס'שטייט אין דעם המשך ארום ביי פרק ב' וועסטו זען, אוודאי. וואס איז די שאלה? מקרא מגילה מיינט אז מ'מאכט פורים, ס'מיינט נישט נאר די מגילה. יעצט זאג איך א נייע פשט.

זאגט דער רמב"ם ווייטער: **ואין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מלפניו**, קיין שום זאך ווערט נישט שטערקער ווי מקרא מגילה, דאס הייסט, איז נישט דוחה מקרא מגילה, **חוץ ממת שאין לו קוברין**. אויב ס'קומט אונטער א מת, א מת מצוה וואס האט נישט ווער ס'זאל אים באגראבן, דאס איז יא דוחה אלע אנדערע מצוות, דאס איז דוחה אפילו תלמוד תורה און אויך מקרא מגילה, **שהפוגע בו קוברו תחילה**. און דא זאגט דער רמב"ם, **ואחר כך קורא**. מ'דארף אבער נאך אלץ ליינען די מגילה, מ'ווערט נישט פטור פון קריאת המגילה. אבער מ'קען, מ'ווייסט נישט, אפשר ליינט ער די מגילה ברבים אדער... **ואחר כך קורא**. איך מיין אז ס'איז אינטערעסאנט.

דיסקוסיע: די פראקטישע שוועריגקייט פון "ואחר כך קורא"

Speaker 2:

אבער אויב ער קען נישט, איז וואס? די גאנצע כל התורה כולה רעדט מען וועגן מ'קען.

Speaker 1:

ניין, אבער... פטור איז פטור ווייל ער קען נישט. פרעג איך דאך א פשוט'ע שאלה. **ואחר כך קורא**, אזוי שטייט דא. ס'איז דאך פשוט אז ס'איז נישט דא קיין צייט.

Speaker 2:

הער אויף מיט זאגן עצות, מ'דארף דאך די הלכה.

Speaker 1:

דער רמב"ם זאגט אז... דער רמב"ם האט געמאכט א גרויסע... ס'קומט אין די גמרא, אין די גמרא שטייט אז מת מצוה איז דוחה די מקרא מגילה. קומט דער רמב"ם און ער זאגט, ניין, ס'איז דוחה מיינט עס, אזויווי דו זאגסט, וואס איז נישט טייטש. דער רמב"ם זאגט, ס'מיינט אז ס'שטופט עס אפ. קודם באגראבט מען, און נאכדעם גייט מען ליינען די מגילה.

פרעג איך דיר, וואס איז? ס'גייט נעמען א גאנצן טאג צו צוגראבן די וועסט. מ'דארף משתדל זיין ביי די רעגירונג זאל מען ארויסלאזן פון די איך ווייס נישט וואס, און ס'נעמט זייער שווער, ער האט נישט קיין חברים וואס זאלן העלפן גראבן די קבר. ס'גייט אים נעמען א גאנצן טאג, אבער מ'האלט שוין נאכמיטאג בכלל. נו, דער חכם האט נאכנישט געליינט די מגילה, און ער גייט אדער מאכן היינט מקרא מגילה אדער מת מצוה. דער רמב"ם זאגט נישט וואס צו טון דעמאלטס.

Speaker 2:

סאו, דאס האט דער רמ"א געלערנט, אזוי ווי מ'וועט ער נישט קענען.

Speaker 1:

אבער דאס איז נישט פשוט פשט פון די גמרא. פשוט פשט טייטש אז מת מצוה איז דוחה, פשט איז וויכטיגער צו נאכדעם מת מצוה אפילו ער וועט נישט ליינען די גמרא. מ'האט דא געמאכט א זייער אינטערעסאנטע זאך, ווייל אויב מ'רעדט מישט מלא פניה, קען ער זאגן דאס אויף אלעס. תלמוד תורה איז דוחה, איז לערנען נאכדעם. פארשטייסט מיין קשיא? ס'איז עפעס א פראבלעם דא. אבער ער וויל בעיקר זאגן **ואחר כך קורא** אז ער איז נישט געווארן יעצט פטור. דאס איז דאך א ווערדער זאך.

פארגלייך מיט כהן העוסק בעבודה

Speaker 1:

ער איז עוסק בעבודה, ער איז מפסיק, און ער גייט צוריק צו זיין עבודה. וואס דען? ס'איז נישטא וואן מ'איז פטור. איך ווייס נישט, ס'איז דא די כהנים וואן זיי טוען זייער עבודה זענען זיי פטור פון פאסטן יענעם טאג. זיי דארפן נישט נאכדעם משלים זיין וואן ער ענדיגט די עבודה. אבער ביי די מגילה איז דאך פשוט אז דער כהן אויכעט גייט צוריק, ער גייט נאכדעם צוריק טון די עבודה. דארטן איז די ווארט איז אז דו גייסט יעצט סטאפן א מצוה וואס דו דארפסט אינמיטן טון ווייל מקרא מגילה איז געגוג חשוב. און דא אויכעט, דאס איז יעצט מקרא מגילה זייער חשוב, אבער א מת מצוה איז נאך אלץ חשוב, ממילא זאלסטו יעצט צומאכן די מגילה און גיין צום מת מצוה. ווייל דארף זיין פארדעם א האלבע שעה חילוק.

וואס מיינט "מת מצוה שאין לו קוברין"

Speaker 2:

סתם אזוי, סתם אזוי, סתם אזוי, ס'איז דא א מת מצוה, מ'רעדט דאך א מצוה שאין לו קוברים. ס'איז טייטש, און נאכדעם, ס'קען זיין למשל אויב ער איז שוין איינגעפאקט מיט תכריכים, און מ'קען מאכן, איך ווייס נישט, די הלוויה פאר א שעה שפעטער, איך ווייס נישט אויב דאס וועט זיין די פראבלעם. מ'רעדט דא א מצוה אז א מענטש איז געשטארבן אויפן גאס, און קיינער האט זיך נישט מיטהאלטן מיט דעם. ס'איז דא א נבל המת. ס'איז דא דא עפעס א וויכטיגע זאך פון כבוד המת.

Speaker 1:

רייצל, פארוואס רעדט מען דא? מ'רעדט ווען... די רגע וואס דו לייגסט אריין די פאקט אז מ'קען שפעטער און מ'קען נאכדעם, פארשטיי איך נישט די גאנצע הלכה. מ'האט אלעמאל קענט שפעטער.

Speaker 2:

דער רבי ז"ל האט דאך געזאגט שאין לו קוברים.

Speaker 1:

יא, אין לו קוברים מיינט דאס, אז ס'איז נישטא קיין שפעטער. ער ליגט יעצט בבזיון.

Speaker 2:

זייער גוטס אויך. מאך ער לויט מיין קאפ. מ'דארף יעצט לערנען און גיין קער נעמען פון אים. און אפשר דארף מען נישט ענדיגן די גאנצע קבורה, אבער מ'זאל גיין זיך מתפל זיין מיט די מעזרות לערנען צום מצוה.

Speaker 1:

עפעס מאכט נישט קיין סענס. עפעס מאכט נישט קיין סענס דא. איך האב געטראפן א מת מצוה. בכלל, לאמיר זאגן, איך האלט אינמיטן ארבעטן, אקעי? ס'קומען א מת מצוה, מוז איך אלעס סטאפן די מינוט עס טון? אקעי, איך בין א גרויסער צדיק, א גרויסער עסקן. שפעטער וועל איך ענדיגן מיין לאנטש, וועל איך קאלן די חברה קדישא. דו פארשטייסט וואס איך פרעג זיך?

Speaker 2:

קעי, מ'דארף וויסן, ער ברענגט אז די סיבה פארוואס מת מצוה איז ווייל ס'איז א סיבה ולא תפלה על העת. דער רבנן האט אויסגערעכנט די מצוה אלס א מצוה פון... איך מיין שאלה איז, די עשרה איז אזוי ווי יעדע מינוט עקסטער איז אן עקסטערע עשרה, אבער ס'איז דא אזא זאך, לתנא וואס מ'זאל עס נאך טון בואי ביום. און די לשון הפסוק איז, ס'זאל זיין בואי ביום, סאו ס'איז נישט קיין פראבלעם אז ס'זאל דויערן א שעה לענגער. אויב די גאנצע זאך, אינצווישן ליגט ער בזוהר. סאו וואס איז די גאנצע הלכה אז דו קענסט זאל עס טון היינט אויך? ביידע איז דאך פשוט, ס'איז געווען די הלכה פארדעם אויך. איי מיסינג בעיסיק אנדערסטענדינג אויף וואס קארן גאנץ.

Speaker 1:

דו פארשטייסט אז איך זאג, אפשר נעמט אלע מאות נעמט מער. ערשטנס, וואס וויל דער רמב"ם אז נאכדעם זאל מען טון? די גמרא זאגט "כבוד הבריות", ביי די ווער. דאס וואס דו זאגסט איז עפעס א תורה, וואס איז עפעס אן אחרון. אין די גמרא שטייט "כבוד הבריות" איז די וויכטיגע זאך. "גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה", ממילא מת מצוה איז קודם למקרא מגילה. אזוי שטייט אין מסכתא דא. ס'שטייט גראדע אין די רמב"ם אז סתם מצוות, דער רמב"ם זאגט נישט אז סתם מצוות לא תעשה אויף קבורה. "קבור תקברנו" הייסט עס, ער זאגט נישט לא תעשה.

Speaker 2:

אפילו דאס, יא, ס'דארף שוין נישט אויף דעם, מ'דארף קוקן נאך עס.

Speaker 1:

אה, זעסט, **איזהו מת מצוה? כל שאין לו קוברים, שהוא מושלך בדרך ואין לו קוברים**. ער געסט יעדע מינוט איז א בושה, ממילא זאל ער קודם קעיר נעמען דערפון. אקעי, אינטערעסאנט.

אפשר מיינט "מת מצוה" די גאנצע מצב פון פורים

Speaker 1:

יעצט ווייטער, זאגט דער רמב"ם ווייטער, אפשר דא וועלן מיר אויך טראכטן די זעלבע זאך, אז א מת מצוה פון די גמרא מיינט אז מ'זאל נישט מאכן די גאנצע מצב פון פורים. מ'זאל קודם מאכן א לויה פאר דעם איד, הגם ס'איז א סתירה צו פורים, פורים דארף מען זיין פריילין. אבער א מת מצוה איז דאך...

Speaker 2:

איי, ס'שטייט דאך "שאין לו קוברים". איינמאל צוויי מענטשן איז שוין אהינגעגאנגען איז שוין דא קוברים.

Speaker 1:

איך פארשטיי, ער רעדט נישט יעדער.

Speaker 2:

וויפיל מענטשן שפעלט אויס? וואס איז נישט אויף די לויה איז...

Speaker 1:

אוואס דען? מ'דארף אים קובר זיין. ס'איז דא אזא הלכה ווען ס'גייט דורך א מותר צו...

Speaker 2:

דו פרעגסט א גוטע קשיא. יעדער איד איז א ליכט תלמוד תורה, און א תלמיד חכם וואס איז געשטארבן דארף מען זיך עס.

Speaker 1:

רייט, אבער דאס איז נישט זיין הלכה, ביסט גערעכט. בקיצור, אפשר פארשטייט מען דאס נישט. איז דא אזא לשון, "הפוגע בו קוברו תחילה". אויף ווער איז מחויב? דער וואס זיצט אין די מערסטע אינדרויסן, און ער האט דער ערשטער געזען די מעט. ס'איז זיכער אבער נישט די גאנצע שול דארף סתם. ס'איז דא, מ'דארף פארשטיין.

דיסקוסיע: פארוואס איז דא אזא דראמא וועגן דוחה זיין?

Speaker 2:

דו פרעגסט א גוטע שאלה, ווייל אויב איז עס לעבן א שול, און דער גבאי קלאפט אויס, מ'גייט ליינען די מעט. אין א שעה ארום איז דאך נישט קיין פראבלעם, יעדער איינער זאל יעצט גיין זיך מדרש זיין אין די בית המצוה, און נאכדעם וועט מען ליינען די מגילה, איז גארנישט געשען, מען האט נישט מדרש געווען מצוות ללמוד תורה.

Speaker 1:

איך ווייס נישט, ס'איז א שאלה, ווייל די מגילה דויערט נישט אזוי לאנג, ס'דויערט א האלבע שעה. סאו, דארף מען נישט זיין נישט דוחה תלמוד תורה, נישט דוחה... ס'איז עפעס אינטערעסאנט, פארוואס איז דא דא אזא דראמא וועגן דוחה זיין? אונז האבן עס נישט ביי יעדע זאך, אונז האבן נישט... אונז האבן נאכגעשטאנען אז מ'האט אויפגעקענט טראכטן, אויב ער גייט פאסטן, ער גייט זיין שוואך, גייט ער נישט קענען לערנען צו ס'איז דוחה. וואס האבן מיר איז, האבן מיר נישט אריינגעברענגט. דא איז עפעס דא די שאלות פון די חיות איז אריינגעקומען אין קריאת המגילה? איך ווייס נישט פארוואס. עפעס דארף מען פארשטיין די קאנטעקסט.

Speaker 2:

זיי האבן יא געהאט, ביי קריאת שמע האבן זיי געהאט די אלע הלכות. ביי הלכות קריאת שמע איז געשטאנען די אלע הלכות, צו מ'גייט ביי א לוי', צו מ'גייט ביי א מצוה, צו מ'גייט ביי אנדערע מצוות, עוסקי מצוה.

Speaker 1:

קריאת שמע און תפילה, יא. קריאת שמע איז אביסל גרינגער צו פארשטיין, ווייל ס'איז א זמן, ס'איז עוברת, מ'קען עס נאר ליינען די דריי שעה אין די תורה.

Speaker 2:

אקעי, לאמיר לערנען ווייטער.

אפשר א היסטארישער הינטערגרונד

Speaker 1:

קען זיין ס'האט צוטון אביסל מיט די מערכה צווישן די חכמים מיט מרדכי און אסתר וואס האבן געוואלט קובע זיין, און זיי האבן צום סוף געוואונען. און זיי האבן אזוי געזאגט, זיי האבן געגוג און נאך מצוות, שטער נישט לערנען, שטער נישט סוף זמן, די בחורים גייען ווערן אינגאנצן צושפילט, אזוי ווי די משגיחים האבן געזאגט. איך טראכט אייך. דאס איז עפעס א סוד אין די גאנצע זאך. שוין.

הלכה ב — אחד הקורא ואחד השומע

Speaker 1:

זאגט דער רמב"ם ווייטער, וואס מיינט דאס קריאת המגילה? מיינט יעדער איינער דארף עס ליינען אינעווייניג? זאגט דער רמב"ם, ניין, **אחד הקורא ואחד השומע מן הקורא יצא ידי חובתו.** ס'אינטערסאנט, מען רופט עס נאך אלץ למשל ביי שופר, האבן א נאמען געגעבן שמיעת קול שופר. ס'איז אנדערש. דא איז די ענין איז קריאה, מען זאל ליינען די מעשה. ליינען די מעשה קען מען דורך ליינען, אדער דורך א בוק, אדער דורך אן אודיא בוק כאילו. מען קען ליינען דורך הערן. אבער דער חיוב איז, ס'ווערט גערופן מקרא מגילה. נישט לשמוע מגילה. נישט קיין שופר, פאר קריאת שופר. דער וואס בלאזט אליין איז אויך יוצא על שמיה.

Speaker 2:

אה, וועגן דעם איז געווען דארטן די גאנצע שאלה וועגן אנדרוגינוס, וזכותו יגן עלינו. א חרש אפילו, וכדומה.

מ'דארף הערן פון א בר חיובא

Speaker 1:

שטייט דער רמב"ם, אבער די שמיעה דארף זיין **ומי שהוא חייב בקריאתה.**

Speaker 2:

זייער גוטס, ס'איז נישט ממש אן אודיאובוק. אן אודיאובוק איז נישט יוצא, ווייל ס'רעדט נישט פון קיין מענטש. דו דארפסט הערן פון א כשר'ע... קריאה מיינט יא ליינען. נישט פשט אז סיי וועלכע וועג וויאזוי דו פיקסט עס אויף.

Speaker 1:

שומע כעונה מיינט אז ער זאגט אמן, און שומע כעונה מיינט אפילו ווען מ'זאגט נישט קיין אמן. אבער יא, איך ווייס נישט. ס'איז אן אינטערעסאנטע הלכה. דאס הייסט, מ'דארף, פארדעם די לומדות ארבעט נישט אזוי גוט. מ'דארף הערן, מ'קען הערן אדער ליינען, אבער די ליינען דארף טון א בר חובא. מ'קען נישט הערן פון עפעס א פרוי, פון עפעס... אה, נישט א פרוי, פרוי אפשר יא, אבער פון א קטן קען מען נישט הערן. **לפיכך** איז די נמי, יא? **לפיכך, אם היה קורא קטן או שוטה ושמע ממנו לא יצא.**

די גירסא פון חרש

Speaker 1:

ס'איז געווען א גרסא וואס ס'איז געשטאנען אויך חרש, און אונזער גרסא שטייט נישט, די גרסא וואס דו זאלסט אריינגיין שטייט נישט חרש. וועגן דעם דער מגיד משנה שטעלט זיך דערויף, און מיר ווילן וויסן פארוואס חרש, ווייל ביי... וואו האבן מיר געהאט חרש? ביי קריאת שמע האבן מיר געהאט חרש. חרש איז פארקערט אויך. אה, קרא ולא השמיע לאזנו האט דאך יוצא געווען. אויב אזוי דארף דער חרש זיין כשר. אה, אינטערעסאנט.

אבער דער אמת איז נישט אזוי, ווייל דער ענין פון חרש איז ווייל ער איז אזוי ווי א שוטה. דאס קרא ולא השמיע לאזנו איז נישט די זעלבע זאך ווי... ער ווערט נאך נישט מיינען אז חרש ווערט אויך זיין א בעל חיובא. חרש איז אן אנדערע מין מענטש. דער רמב"ם האט נישט דא דערמאנט חרש. נישט ביי פריער, נישט דא.

Speaker 2:

אויך נשים, לויט די רמב"ם איז זיכער אן אשה.

Speaker 1:

יא, די סיבה פארוואס די רמב"ם האט נישט אויסגערעכנט חרש איז ווייל ס'איז זייער זעלטן אז א חרש זאל זיין דער וואס ליינט און מ'זאל אים הערן. חרש איז דאך געווען איינער וואס... יא, א שוטה קטן קען זיין ער איז א מין שוטה וואס קען סורווייוון גאנץ קריאת המגילה, אבער א חרש איז פארוואס מער א זעלטענע זאך. יא.

דיסקוסיע: קען מען יוצא זיין פון אן אשה?

Speaker 2:

און דו זאגסט אז לויט די רמב"ם, אן אשה קען יא זיין אז מ'קען יוצא זיין פון איר, right? ווייל אן אשה איז דאך מחיב, האבן מיר דאך געלערנט.

Speaker 1:

ס'איז דא די שיטת הבה"ג וואס די פוסקים ברענגען, וואס זאגט אז מ'קען נישט יוצא זיין פון א פרוי. פארוואס? ווייל ער טענה'ט אז א פרוי האט נישט קיין חיוב פון קריאה, נאר פון שמיעה. געדענקסטו? ס'איז אן אינטערעסאנטע תורה. אקעי, און גיין ווייטער.

Speaker 2:

יחיבן איז נישט די זעלבע? איינמאל האט מען געזאגט אף הן באותו הנס.

Speaker 1:

אזוי זאגסטו, שכל הישר. אבער דער הייליגער בה"ג האט געהאלטן אנדערש.

Speaker 2:

ער ברענגט זיך נישט הגהות מיימוניות? מפרש בה"ג?

הלכה א (המשך) — נשים וקריאת המגילה: שיטת הבה"ג

פארוואס? ווייל ער טענה'ט אז א פרוי האט נישט קיין חיוב פון קריאה, נאר פון שמיעה. געדענקסטו? ס'איז אן אינטערעסאנטע תורה. אקעי, מיר גייען ווייטער.

יחיבא איז נישט די זעלבע? איינמאל האט מען געזאגט אויף א נאר בית, אזוי זאגסטו, שכל הישר. אבער דער הייליגער בה"ג האט געהאלטן אנדערש. ער ברענגט עס נישט א געוואלד, מיינער איז? **מפרש בה"ג, אנשים ועבדים פטורים ממקרא מגילה שהחיבין בשמיה.** דער בה"ג האט געמאכט אן אינטערעסאנטע חילוק. דער חילוק איז געבויט אויף א געוויסע שכל, ווייל געוועגליך דער סדר איז דער מאן ליינט און די פרוי און די קינדער הערן. האט דער בה"ג געטעמט אז טאקע מ'איז מחיב צו ברענגען די נשים צו די מקרא מגילה, אבער ס'מיינט נישט אז זיי אליינס, אויב זיי האבן נישט קיין הערערס, זענען זיי פטור. כאילו דאס איז וואס מיינט דער בהר גמינט צו זאגן. אויב די פרוי האט נישט איינער וואס ליינט פאר איר, זי איז נישטא קיין בית המדרש, קיין מאן וואס קען ליינען איז איר פטור. ממילא קומט אויך אויס אזוי ווי א חומרא אז דער מאן קען נישט הערן פון איר ווייל זי איז פטור פון די קריאה, און דער רמב"ם האט געזאגט אז מ'דארף זיין בחיוב בקריאה. אזוי וועגן דעם אין שלחן ערוך שטייט אז מ'זאל מחמיר זיין און נישט הערן פון א פרוי. אבער אנדערע פוסקים, ס'איז א גרויסע מחלוקת פון א פוסקים.

"תבוא מארה" — אויף וואס גייט דער מאמר?

וואו שטייט תבוא מארה על מי שאשתו? יא, ס'שטייט אויף קרית המגילה? ניין, ס'שטייט דארט אויף פריכת המזון און הלל, אז אויך האט זאכן, אדער ער זאגט אפילו נאך, אויב מ'הערט פון איינעם וואס איז מחויב דארף מען נאכזאגן, אבער די תבוא מארה איז ווייל ס'איז א בושה אז ער קען נישט אליינס קיין פסוקים. איך דאך דעמאלטס איז ווען די פרוי איז יא געהעריגער בחיוב, וואלט מען יא געהעריגער בחיוב צו זיין. למשל בכדי א מזון, אויבביידע זענען דרייסן, ביז א מזון און פרויען איז מכוון.

הלכה ב — מצוה לקרות את כולה; זמן הקריאה; ברכות

מצוה לקרות את כולה. אין די גמרא איז דא שיטות אז מ'דארף נישט ליינען די גאנצע נאר פון א געוויסע חלק וואס רעדט וועגן די נס, וואס רעדט וועגן אזוי ווי די פאנטשליין. אבער די הלכה איז **מצוה לקרות את כולה**, פון אנהייב ביזן סוף. ווען איז די מצוה? **מצוה לקרותה בלילה וביום.** צוויי מאל. צוויי מאל איינער בייטאג און נאכאמאל ביינאכט. די אפעסיט, קודם ביינאכט און נאכדעם בייטאג. רייט, יא. רייט. זאגט דער רמב"ם ווייטער, ווען בייטאג און ווען ביינאכט, נישט אזוי ווי שחרית וואס האט א זמן אדער צוויי קריאת שמע'ס וואס האבן א קעזעקט זמן, נאר **כל הלילה קשה לקריאת הלילה, וכל היום קשה לקריאת היום.** און די ראשונים איז יא דא וואס ווילן זאגן אז די מצוה לכתחילה זאל עס טון ביי... אדער נעץ וכדומה. ניין, ווי פריער, אזוי ווי יעדע מצוה. פארוואס זאל זיין א זמן? אזוי ווי יעדע מצוה, איינמאל ס'איז דא א מצוה זאל מען טון די מצוה ווי פריער. יא, איך מיין אזוי.

ברכות פאר קריאת המגילה

און חוץ פון דעם, וויבאלד ס'איז א מצוה מדרבנן, דער רמב"ם האט שוין געזאגט אז אלע מצוות מדרבנן מאכט מען אויך ברכות. קען מען אויך מאכן ברכות, יא. מאכט מען ברכות. זאגט דער רמב"ם, ער רעכנט ארויס די ברכות וואס מ'זאגט קודם קריאתו בלילה. בלילה איז אויך דא שהחיינו, מ'טוט די מצוה די ערשטע מאל. זאגט מען קודם **"ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו"** — אין אנדערע פלעצער איז דער רמב"ם מסביר "מצותיו" צו פאלגן די חכמים, **והם ציוונו על מקרא מגילה.** און נאכדעם די צווייטע איז א ברכת השבח אויף די נסים, וואס איז **"שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה"**, אזוי ווי דער כלל אז אייביג א רואה מקום אדער זמן וואס ס'איז געשען א נס מאכט מען א ברכה. און די דריטע איז א ברכת הזמן, **"שהחיינו וקיימנו והגיענו"** צו טון די מצוה נאכאמאל. און ממילא פארדעם ביום, הואיל און מ'האט שוין נעכטן נאכט געמאכט א שהחיינו אויף די ערשטע מאל ליינען די מגילה, מאכט מען נישט נאכאמאל שהחיינו.

מחלוקת: שהחיינו בייטאג

אונז פירן זיך אנדערש, אזוי ווי תוספות זאגט אז מ'מאכט יא שהחיינו אויך בייטאג, ווייל די עיקר שמחה איז בייטאג, און אונז זאלן מיר אין זינען האבן די אנדערע מצוות וואס מ'טוט נאר בייטאג. אה, אה, אה, אונז רופט מען אויס אז ביי די שהחיינו זאל מען אין זינען האבן די אנדערע מצוות היום. און די סיבה איז ווייל כבוד היום עדיף, ווייל מיט מקרא מגילה קומט דאך מיט משתה ושמחה, מתנות לאביונים, משלוח מנות, וואס מ'ליינט אין די מגילה, מ'טוט עס בשעת מעשה. רבי יצחק האט געזאגט אז די מגילה ליינט מען ביים סעודה. אבער על כל פנים, איז דאך ביום די עיקר, דעמאלטס איז ווען מ'קען מקיים זיין די אלע מצוות מיט א ברייטקייט, איז דעמאלטס די עיקר מצוה, ממילא איז דא שיטות אז מ'זאל אויך דעמאלטס מאכן א שהחיינו.

חידוש: שהחיינו אויף זמן און אויף מצוה

ס'איז אינטערעסאנט, ווייל שהחיינו מיינט אויף א נייע מצוה, ס'מיינט אויך אויף א נייע חשיבות פון די מצוה, אז די מצוה באקומט א נייע פנים. שהחיינו מאכט מען געוועגליך אויף די זמן אז ס'קומען פורים, חוץ דעם קען מען עס מאכן אויף די מצוה. אזוי ווי למשל ראש השנה, מ'מאכט איינמאל שהחיינו ביי קידוש אויף די עצם יום טוב, און א צווייטע מאל אויף די תקיעת שופר. אז דו זאגסט אויף די מקרא מגילה אז ס'איז שוין געטון, אבער אפשר אויף די זמן האט מען נאכנישט געטון, אדער פארקערט. אדער אויף די אנדערע מצוות, למשל משלוח מנות, קומט אויך א שהחיינו, ס'איז דאך א מצוה הבאה מזמן לזמן. ס'מאכט סענס צו זאגן אז מ'זאל מאכן צוויי שהחיינו'ס, נישט אפגעפרעגט.

הלכה ג — ברכה אחרונה נאך קריאת המגילה

אקעי, לאמיר ווייטער. **"במקום שנהגו לברך אחריה"**, פלעצער וואו מ'פירט זיך צו מאכן אויך א נאך-ברכה נאך די קריאת המגילה, זאגט מען די ברכה, **"ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם האל הרב את ריבנו"** וכו'. דער אייבערשטער וואס איז זיך נוקם אין אונזערע שונאים, און מ'זאגט עס אויף פארשידענע וועגן, **ער רב את ריבנו**, ער פייט פאר אונז, **ער דן פאר אונז, ער איז נוקם פאר אונז, הנפרע לעמו ישראל**, ער באצאלט אונזערע שונאים, **והמשלם למלך הרב על מנשינו, ובחצות ה' הנפרע לעמו ישראל מכל צהריים**, ער באצאלט, אנשטאט די אידן צאלט ער עונש פאר זיינע שונאים, **מכל צהריים, העל המושיע.** יא.

חידוש: צוויי חלקים אין דער ברכה

דאס זעט דאך אויס ווען דער מחשיב דערציילט אזוי, ווייל ס'זעט דאך אויס אז די ברכה זאגט צוויי זאכן. איינס, אז דער אייבערשטער נעמט זיך אן פאר אונז, ער שלאגט זיך אונזער פייטס, און דרייען בערך שמות נדפים פאר די זעלבע אידיע. ס'איז אפשר חלוקים, רדבי יואל, דין, מיינט אז אונז האבן טענות, יא, אונז האלטן אז אונז זענען גערעכט. די נקמה מיין איך זוכה. די נקמה מיינט נישט סתם די נקמה, די נקמה מיינט אז איך האלט אז איך בין גערעכט, ס'קומט זיך יענער א פאטש אז ער זאל מיך אננעמען פאר דיר. נאכדעם איז דא אז ער צאלט צוריק. דאס איז נישט די זעלבע זאך. ווייל איך זע אז ס'איז דא א ו', יא? **הרב והדן והנוקם**, נאכדעם שטייט נאכאמאל **הנפרע והמשלם.** סאו, דאס הייסט, ער לעמט זיך אן פאר די אידישע צייט אין די ריב און די מלחמה און די קריג, און נאכדעם, חוץ פון דעם, צאלט ער צוריק וואס ס'קומט זיך זייער, נישט מצדינו, מצדו קענסטו זאגן, כאילו מצד הצדק, פארשטייסטו וואס איך זאג? ראובני, פשט איך האב טענות אויף אים, איך נעם זיך אן פאר דיר. נפרע לנו איז יענער איז א רשע. ס'קומט דאך אים א גמיל, אזוי ווי ס'פאסט פאר א רשע.

און דאס איז א לאנגע ברכה, ס'הייבט זיך אן בברוך, און ס'ענדיגט זיך אויך בברוך, **ברוך אתה ה'.** און אויף דעם איז אויך דא צוויי לשונות. מ'זאגט דאפלטע לשון. דאס איז אויך אפשר קעגן די צוויי זאכן. **הנפרע לעמו ישראל מכל צוריהם**, דאס איז די צווייטע זאך. **און העליון משיח** העלפט אונז. און די גמרא זאגט אז מ'זאל זאגן ביידע. אבער איך טראכט אז דאס איז אפשר די טעם.

הלכה ד — זמני הקריאה: מוקפות חומה און עיירות

זאגט דער רמב"ם ווייטער, וואס איז די זמן פון קריאת המגילה? זמני הקריאה. זאגט דער רמב"ם אזוי, **איזה זמן קריאתה?** איך האב געלערנט, דאס הייסט, דער רמב"ם האט געזאגט פריער **קריאת המגילה בזמנה.** האט ער געזאגט וועלכע צייט. די זמן איז קאמפליקירט. ס'איז נישט אזוי ווי למשל פסח, האט ער געזאגט די הלכה **מצוה לאכול מצה בט"ו בניסן.** ס'איז פשוט, אבער דא האט ער געזאגט **בזמנה**, ווייל די זמן איז קאמפליצירט, דארף ער עס זאגן שפעטער. זאגט דער רמב"ם, **זמנים הרבה תקנו להם.** חכמים האבן מתקן געווען מער ווי איין זמן, מערערע זמנים, פון דעם איז **בזמני הם.** אז דער זמן פון פורים איז מער פלעקסיבל, עס האט זמנים, דא מערערע זמנים. רייט. **"ואלו הן זמני קריאתה"**, דאס זענען די זמני קריאתה.

כרך — מוקפת חומה מימות יהושע בן נון

זאגט דער רמב"ם אזוי: **"כל מדינה שהיתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון"**, יעדע שטאט וואס האט געהאט א חומה שוין אין די ימות יהושע בן נון, **"בין בארץ בין בחוצה לארץ"**, סיי אין ארץ ישראל סיי אין חוץ לארץ, **"אף על פי שאין לה חומה עכשיו"**, ווערט עס גערופן **"עיר מוקפת חומה"**. עיר מוקפת חומה ליינען **בחמשה עשר לאדר**, דאס וואס ביי אונז הייסט שושן פורים, דער צווייטער טאג.

זאגט דער רמב"ם, און אזא מין מדינה ווערט אין די גמרא אנגערופן **"כרך"**. די גמרא זאגט **"כרכין קורין בחמשה עשר, ועיירות קורין בארבעה עשר"**. זאגט ער, יעצט ווייסטו וואס מיינט דאס כרך.

עיר — נישט מוקפת חומה מימות יהושע

זאגט ער ווייטער, **"וכל מדינה שלא היתה מוקפת חומה מימות יהושע, אף על פי שיש לה חומה עכשיו"** — ער האט אונז דא געזאגט א זייטיגע זאך, אז אונז קוקן בכלל נישט צו מ'האט יעצט א חומה. אן עיר אדער א כרך האט צוטון צו ס'האט געהאט א חומה ווען וועלט איז געווען וועלט. **"הרי זו קורין בארבעה עשר"**, ליינען די ערשטע טאג ווען אונז ליינען פורים, דאס הייסט דער פורים דעולם. זאגט דער רמב"ם, **"וזו היא הנקראת עיר"**. דאס ווערט גערופן עיר. דאס הייסט, אן עיר... איך מיין אז כרך מיינט מען דאך "ארומגענומען", אזוי ווי כורך, ס'איז ארומגענומען מיט א חומה. דערפאר מיין איך הייסט עס א כרך. און אן עיר איז א פשוט'ע שטאט. להוציא. יא.

הלכה ה — שושן הבירה: יוצא מן הכלל

יעצט, אבער, דארפסטו וויסן אן אינטערעסאנטע זאך, ס'איז דא א יוצא מן הכלל פון דעם כלל. דער צווייטער טאג, וואס איז מוקפות חומה, ס'ווערט אפילו גערופן, אזוי שטייט אין די מגילה, אז שושן האט יענעם טאג געפראוועט פורים, און מ'רופט עס שושן פורים. אבער זאגט דער רמב"ם אן אינטערעסאנטע זאך: **"שושן הבירה, אף על פי שלא היתה מוקפת חומה מימות יהושע"** — דו מיינסט אז שושן איז מוקף חומה, אבער ניין, שושן האט אן עקסטערע הלכה — **"הרי זו קוראת בחמשה עשר"**. פאררוואס? **"שבה היה הנס, שנאמר 'ונוח בחמשה עשר בו'"**. אין שטאט שושן איז די נס, דאס איז טייטש אז מ'האט זיך געקענט דער נס איז דעמאלטס ווען מ'האט געענדיגט, ווען די צרה איז אינגאנצן אריבער. **"ונח בחמשה עשר"** — מ'האט זיך שוין געקענט אפרוען חמשה עשר. ווען עפעס האלט נאך אינמיטן געשען, איז דאך נאך דא טראומא, ס'טוט זיך נאך. נאר די "ונח", ווען מ'רוט זיך אפ, דעמאלטס זאגט מען, "אה, ס'איז געווען א גרויסע נס." אזוי ווי מ'זאגט ביי "לשנה אחרת קבעום".

ער ברענגט די **"ונח בחמשה עשר"** אויף... שטייט ווייטער בפירוש אז אין ט"ו איז נאך געווען ביז מ'האט מלחמה געהאלטן, און מ'האט נאכנישט געענדיגט. אזוי שטייט דאך אין די מגילה בפירוש, אז די מענטשן וואס וואוינען אין די עיירות מאכן י"ד, און די מענטשן וואס וואוינען... איך מיין ס'שטייט כמעט בפירוש אין מגילה, ס'שטייט נישט בפירוש, אבער עניוועיס, אזוי ווי לערנט די גמרא.

קשיא: למה תלוי הדבר בימות יהושע?

און דער רמב"ם וויל דא בעיקר זאגן אז די גדר פון מוקף חומה איז ימות יהושע בן נון, אבער שושן איז יוצא מן הכלל, ווייל ער איז ספעשעל, דארט איז געווען דער נס, מען געבט אים א דין מוקף חומה אפילו ער איז נישט געווען קיין מוקף חומה מימות יהושע. פרעגט דער רמב"ם א קשיא, אויב אזוי, **"ולמה תלוי הדבר בימי יהושע?"** וואס האט צו טון צו ס'איז געווען א חומה מימות יהושע? ווען ס'וואלט ווען געווען אלע שטעט וואס זענען ענליך צו שושן הבירה, וואלט געווען איין מין גדר. רייט. אבער ס'איז זייער פאני, ס'גייט בעקווארד. שושן, ס'גייט נישט מיט קיין חומה מימות יהושע. ס'גייט מיט ימות יהושע, און איין שושן איז יוצא מן הכלל. סאו וואס איז די פשט? וואס האט עס מיט ימות יהושע?

תירוץ: כדי לחלוק כבוד לארץ ישראל

זאגט דער רמב"ם, **"כדי לחלוק כבוד לארץ ישראל שהיתה חרבה באותה הזמן."** ס'איז דאך דא א פראבלעם אז די נס פון פורים איז געשען אין חוץ לארץ, ס'איז געשען וואו אידן האבן געוואוינט נישט אין ארץ ישראל. פאררוואס האבן אידן געוואוינט אין מאה ועשרים וחמש...?

:Speaker_1

פאררוואס? ווייל ארץ ישראל איז געווען חרוב. ארץ ישראל איז געווען חרוב יענע צייט. ווילן מיר דוקא צוריקגעבן כבוד פאר ארץ ישראל.

דער רמב"ם פרעגט נישט פאררוואס מ'גייט אויף ארץ ישראל, דער רמב"ם פרעגט פאררוואס מ'גייט אויף די ראנג צייט. דאס הייסט, ווען דו זאגסט כרכים המוקפים בימי אחשורוש, אזוי ווי שושן, מאכט סענס, ווייל די שטעט זענען געווען דעמאלטס. אבער ס'פאסט אונז נישט דאס צו טון. פאררוואס פאסט אונז נישט דאס צו טון? ווייל ס'האט אויסגעקומען א גרויסע בושה פאר ארץ ישראל.

ווי יעדער איינער ווייסט, וואס איז די אידישע שטאט? ירושלים, ארץ ישראל, איך ווייס, יהושע בן נון וואס האט איינגענומען. דאס איז די גרויסע זאך. אנפארטשענעטלי, בזמן אחשורוש איז ארץ ישראל געווען חרוב, ס'איז גראדע נישט געווען קיין חומה. אויב מ'וועט מאכן די חומה פון ימות אחשורוש, וועט אויסקומען ארץ ישראל איז נישט קיין כרך, און ס'איז בושות ארץ ישראל נישט זיין קיין כרך.

ממילא האט מען געזאגט פארקערט, ארץ ישראל איז א כרך. און ממילא, אלע שטעט אויך וואס זענען דעמאלטס אין א כרך. אבער מ'איז נישט תולה געווען ווען ארץ ישראל האט זיך אנגעהויבן, ווען כיבוש ארץ ישראל, בימי יהושע. ויהי חשוב כאילו ערים המוקפות. סאו מ'רעכנט זיך כאילו ערים המוקפות. איי, ס'איז חרוב? פורים זאגן אז ס'איז בנוי, ס'איז יהושע בן נון איז דא. **אף על פי שאינן עתה חרבים**, אפילו יעצט, די צייט ווען די שאלה איז אויף א שטאט אין ארץ ישראל, **הרי הן מוקפות מימות יהושע, ויהיה זכרון לארץ ישראל בנס זה.**

חידוש: פורים אלס קאמפעטישן צו ארץ ישראל

ממילא, וועגן דעם האב איך געטראכט אז ס'מיינט אביסל מער, אז די גאנצע זאך פון נס פורים איז עפעס א שטיקל קאמפעטישן צו ארץ ישראל. אידן האבן דעמאלטס נישט געוואוינט אין ארץ ישראל. מ'מאכט יעצט א נס פאר עפעס וואס איז געשען נישט וואו אידן באלאנגען. רוב נסים האבן צייט צו טון מיט די אידן. אידן באזעצן זיך אין עפעס אן אנדער לאנד, און זיי האבן נאך א דעה, מען מאכט נאך יום טובים אויף דעם, זיי זענען נישט מפייס ארץ ישראל מיט'ן אריינברענגען ארץ ישראל אין די מעשה.

חידוש: תענית אסתר אלס זכרון לחורבן

אזוי ווי איך האב געטראכט אפשר א נייע פשט, אפשר דאס איז א גזירה שבט, די זכרון הצרות וואס מ'האט געלערנט אין די פריערדיגע פרק אין סוף הלכות תענית, אז דער רמב"ן זאגט אז מ'זאל געדענקען די חורבן בית המקדש, חורבן ירושלים. וויבאלד מ'דארף תשובה טון.

אפשר מיינט דער רמב"ם צו זאגן אז הגם מ'איז זייער פריילך אז דער אייבערשטער האט געראטעוועט די אידן, דארף מען געדענקען אז ירושלים איז חרוב, און מ'זאל מתפלל זיין אפשר וועגן דעם איז דא תענית אסתר.

יעצט כאפ איך א נייע פשט אויף תענית אסתר, ווייל דער רמב"ם האט געזאגט אז אלע תניתים זענען לזכר ירושלים, און תענית אסתר איז א מנהג. וואס איז די שייכות? אפשר די פשט איז, אויב מ'מאכט א יום טוב, עפעס א הצלה פון די גלות, דארף מען געדענקען אז ס'איז נישט גענוג, ס'איז דאך דאך ישראל אריין. אונז ווילן בעצם זיין ארץ ישראל וואס איז חרוב, כדי צו מאכן א זכר, צו מאכן א פרייליכע זכר כאילו, מ'זאל געדענקען די משגחה ירושלים תשכחו ימינו ים, מ'זאל מאכן א זכר פאר ירושלים.

וויאזוי מאכט מען א זכר פאר ירושלים? פורים. דורכדעם וואס מ'מאכט די דין פון מקבת חומה ומותו שנייה, און דורכדעם וועלן יודן געדענקען אז פורים איז נישט קיין שלימות, און מ'דארף נאך אנקומען צו די מקבת חומה. אבער האט מען געמאכט לפניה לאחריה, אזוי ווי תקיעות וואס איך ווייס נישט.

:Speaker_2

אה, דו זאגסט תענית אסתר? יא, לויט מיין טהרה. איך ווייס נישט. אקעי, זאג דער רמב"ם ווייטער. אקעי.

הלכה ו: בני כפרים — הקדמת קריאה ליום הכניסה

:Speaker_1

איז דאס איז איין זמנים? דאס איז צוויי זמנים. דאס איז צוויי זמנים. און דאס איז צוויי זמנים. ס'איז נאך דא נאך זמנים. מ'זאגט אז זמנים האבן זמנים הרבה. דאס איז נאך.

זאגט ער אזוי, ס'איז דא א דין. ס'איז דא אז די אלע דינים זענען אין די געגנטער, דינים אין געגנטער, בני קברים. מענטשן וואס וואוינען אין דערפלעך. יא, קבר. וואס איז לשון קבר? דערפלעך.

שאינו מתקבצין בתי כנסיות אלא בשני וחמישי. מענטשן וואס וואוינען אין דערפלעך, זיי זענען ביזי דארטן אויף זייערע פעלדער, זיי קומען נישט אין בית המדרש נאר בשני וחמישי, וואס דעמאלטס קומט מען ווייל מ'ליינט קריאת התורה, ווייל דעמאלטס זיצט דער בית דין. ס'איז דא פארשידענע הלכות וואס געשעעט שני וחמישי, דעמאלטס מאכט מען מתענותים אויב האט נישט גערעגנט.

תקנו להם, האבן די חכמים מתקן געווען, אנשטאט דעם אז די בני הכפר זאלן בלייבן אין זייער קליין דערפל און ליינען אויף ווען ס'געפאלט פורים, זאלן זיי קומען מקדים זיין און זיי זאלן ליינען די מגילה **ביום הכניסה,** אין די טאג ווען זיי קומען אריין אין די שטעט. דאס הייסט, דער עולם איז מקדים די קריאה.

דיון: וואו ליינען די בני כפרים?

ס'מיינט לכאורה נישט אז זיי זענען בכלל נישט אין בית הכנסת. זיי קומען אריין אין שטאט, און דארט איז דא א שול בשני ובחמישי. ווי ליינען זיי? נישט אין די כפר, זיי ליינען אין די שטאט. אינטערעסאנט. אין די שטאט איז דא א פורים פון בני כפרים א וואך פאר פורים.

איך מיין אז טייטש מיט'ן ווארט כפר איז נישט א קליינע שטעטל. טייטש מיט'ן ווארט כפר איז אז ס'איז דא א שטאט, און ארום איז דא אזוי ווי פארמס. מענטשן וואוינען אין פארמס, דאס זענען די מגרשי הערים, שדות. מענטשן וואוינען צוויי, דריי אידן דא, צוויי, דריי אידן דארט.

ס'איז אבער זיכער אז די חניוק'ישע אידן וואס וואוינען אין די שטאט גייען מיטהאלטן די יום טוב פון די בני הכפר. זיי ליינען פאר זיי, אדער איך ווייס נישט ווער ליינט.

און אויב איז דא א כפר וואס איז געווען מוקף חומה מימות יהושע, קומט מען צו די גרויסע שטאט נאכדעם? ניין, ס'איז נישט דא אזא זאך ווי א כפר מוקף חומה. א כפר איז נישט קיין מקום מוקף חומה. א כפר איז א שטעטל, א שדות. א כפר מיינט א עיר הפרזי, און די טבע פון די בני כפרים איז אז זיי ברענגען א גאנצע צייט, די שני וחמישי בעיקר, מארקעט טעג, זיי ברענגען אריין צו די שטאט צו עסן וואס זיי האבן געוואקסן אין זייער פארם. דאס איז בסדר.

אינטערעסאנט, ס'איז דא א ווארט וואס הייסט ספר. ספר מיינט ביי די עק פון די שטאט, די ערי הספר. אפשר מיינט ער יעצט נאר אין א לאנד, און ביי די גבול פון די לאנד. נישט נאר וואס א כפר איז. ניין, כפר מיינט עפעס א... אבער כפר מיינט מען סתם די שדות.

געדענקסטו, די נחלות האט מען אזוי צוטיילט. מ'האט געגעבן שטעט, און נאכדעם האט מען געגעבן אינדרויסן די מגרש הערים, וואס דארטן זאל מען מאכן שדות, זאל מען מאכן כרמליסן. אויך דארטן האבן מיר נישט געזען אזוי ווי ס'איז דא א שטאט, און לעבן דעם איז דא א כרמליס, דאס זענען די כפרים וואו ס'איז ביזי מיט שדות.

איך זאג נאר, זיי קומען כסדר, ס'איז נישט אז מ'דארף זיך שלעפן אין שטאט פאר דעם. א דזשאב פון א כפר'ניק איז אז ער קומט כסדר אין שטאט. ער קויפט און פארקויפט. ס'איז דא א בית הכנסת, אבער ס'איז דא א בית הכנסת של השטאט. א כפר באלאנגט פאר א שטאט. א כפר איז... איך מיין, זיי קענען זיך נישט פארקויפן טאמעיטאס איינער פאר'ן צווייטן, ווייל יעדער מאכט אליין טאמעיטאס. זיי קומען אין די שטאט און זיי פארקויפן דארטן, אלע פארקויפן זייערע טאמעיטאס.

שוין, די רמב"ם ווייטער.

הלכה ז: חשבון הימים — ווען מקדימין די בני כפרים

איז ממילא זענען זיי **מקדימין וקורין ביום הכניסה.** איך גיי דארפן סטאפן ביי דעם. סאו, די חכמים האבן זיי א טובה געטון, זיי זאלן זיך נישט דארפן שלעפן אין שטאט אינמיטן דינסטאג פורים, קענען זיי קומען מאנטאג.

יא, דער רמב"ם מאכט א חשבון, **אם חל יום ארבעה עשר בשני או בחמישי...** נישט קיין פראבלעם, **קורין בו ביום.** קורין בו ביום ליינט מען יא אין יענעם טאג. לכתחילה איז דאך זיכער, ס'מאכט נישט אויס, ס'איז נישט קיין אנדערע צייט. **ונחלו את ביום אחר חוץ בשני וחמישי, איז מקדימין וקורין בשני או בחמישי הסמוך לו ביותר.** דאס איז די טאג וואס דערמאנט זיך צו הערן לו ביותר.

דער רמב"ם גייט געבן די פרטים. **כיצד?** וויאזוי קומט אויס? איך זע אז דער רמב"ם האט דא געטון אזא זאך, אזוי מיין איך. איך זע דער ראב"ד איז אפילו אביסל ברוגז, איך האב נישט געכאפט פונקטליך וואס זיין טענה איז. אבער, יא, זעסטו דא דער ראב"ד? ער האט דא א ראב"ד. אה, שפעטער, סארי, נישט דא.

דער ראב"ד איז מחולק אויף שבת. די משנה איז געשטאנען אז... די משנה האט געזאגט א כלל. אה, די משנה גייט אויך אזוי. די משנה זאגט, סארי, די משנה גיבט די כלל, נאכדעם גיבט די משנה אלע דוגמאות. אינטערעסאנט פארוואס מ'דארף אויסרעכענען אלע, און דער רמב"ם רעכנט דאס אלעס אויס ווי די משנה.

אויב ס'איז **חל להיות באחד בשבת,** גייט מען פארדעם, ווייל מ'קען שוין פון אחת עשרה קען מען שוין ליינען. סאו אויב ס'איז חל להיות באחד בשבת, קען מען גיין שוין ביז א דאנערשטאג פארדעם, **שיום אחד עשר.** ס'איז דא אן הקדמה פון י"א, וויבאלד די וויטסטע וואס מ'קען זיין פון א יום הקריאה איז זונטאג. יום הקריאה קומט אויס פיר טעג פאר... אנשטאט צו מאכן א טאג שפעטער, מ'מאכט נישט שפעטער, אנשטאט צו מאכן מאנטאג און לאכן, נאכדעם מאכט מען די פאר טעג פאר דעם דאנערשטאג. אזוי קומט אויס י"א.

חל להיות ברביעי קורין בשני שלפניו שיום שלשה עשר. חל להיות ברביעי קורין בשני שיום שנים עשר. ער האט געזאגט, מ'איז אלעס מקדים. ווי קומט מען צו י"א?

הלכה ז: דין עשרה בקריאה מוקדמת

זאגט דער רמב"ם, **וכל אלו שמקדימין וקורין קודם ארבעה עשר, אין קורין אותו בפחות מעשרה.**

די הלכה אז מ'מאכט אן עקסטערע צייט פאר די בני כפרים, איז ווען צען מענטשן און העכער. צען מענטשן געבט מען אן עקסטערע הלכה אז זיי באקומען א יום טוב מוקדם, אז זיי באקומען א קריאת מגילה מוקדם.

דיון: וואס מיינט "אין קורין בפחות מעשרה"?

וואס ס'מיינט צו זאגן איז אז מ'דארף עס ליינען מיט א מנין. נישט דאס שטייט דא, נישט דאס איז די טייטש. ניין, נישט שפעטער. ניין, ניין, ניין, ס'איז אן אנדערע זאך. ס'איז אן אנדערע זאך.

האב איך געזאגט, ס'איז געווען מפרשים וואס מ'האט דארט געוואלט אריינקוועטשן דא. אבער דאס וואס שטייט דא איז א הלכה, אז אויב מ'ליינט, ס'שטייט נישט קלאר אויף... אויב פורים אליין דארף מען נישט קיין מנין, נאר אויב דו קדמת דארף מען א מנין, פארוואס? ווייל דו פארשטייסט אליין, ס'איז דאך פורים, איז עס פורים. אבער דו מאכסט דאך אן עקסטערע פורים, העלא, מ'קען נישט אליין פאר א איד מאכן. ס'מוז זיין "אין קורין אלא בפחות מעשרה". מ'מוז ליינען די מגילה מיט צען מענטשן צוזאמען, דעמאלטס ווערט עס א קריאת מגילה. דאס איז א הלכה וואס שטייט אין די גמרא.

ס'איז דא א שיטה אין די גמרא וואס זאגט אז אפילו פורים דארף מען א מנין, אבער דער רמב"ן פסק'נט עס נישט. דער רמב"ן זאגט אז דוקא אויב ס'איז פריער, דעמאלטס דארף מען א מנין.

Speaker_2:

איך בין צעמישט. נאכאמאל, די בני כפרים, די סיבה פארוואס זיי קומען צו די שטאט לבית הכנסת, איך ווייס מ'טוט מארק, אבער ס'איז נישטא קיין בית המדרש אין די כפר, רייט? פארדעם גייט מען צו קריאת התורה אין שטאט.

Speaker_1:

ווייל מ'גייט מיטהאלטן מיט די צען מענטשן אין שטאט. ער האלט דאך נישט יעצט מיט, ער קומט מאכן זיין אייגענעם הייט, ווייל די מענטשן אין שטאט גייען דאך מאכן פורים בזמנו. מ'דארף ברענגען צען. אפשר קען ער נעמען צען מענטשן פון דארט? איך ווייס נישט, ער זאגט נישט.

מחלוקת רמב"ם וראב"ד: צי דארף מען עשרה בזמנה?

אויף דעם זאגט דער ראב"ד אז די מצוה אז מ'זאל טון בעשרה איז לאו דוקא בני כפרים, נאר יעדער איינער זאל טון בעשרה.

דאס זאג איך, ס'איז א מחלוקת אין די גמרא. ווען ס'איז שלא בזמנה איז יעדער איינער מודה אז ס'דארף זיין בעשרה. רב אסי האט גע'טענה'ט אז אפילו בזמנה דארף זיין עשרה. און ס'שטייט אין די גמרא אז רב האט חושש געווען אפילו פון רב אסי, אפילו ער האט געגעבן א חילוק, האט ער חושש געווען. האט רב פארשטאנען אז מ'דארף... ס'איז א מצוה, ס'איז נישט מעכב, אבער ס'איז א מצוה.

פרסומי ניסא מיינט נישט דוקא אז מ'זאל זיין צען מענטשן צוזאמען ליינען, נאר אז ס'איז א יום טוב אין שטאט, אז יעדער איינער האלט מיט אז ס'איז א יום טוב. און דער רמב"ם האט נישט גע'פסק'נט בכלל יעצט. דער רמב"ם האט פריער געזאגט אז אלעס איז נדחה וועגן קריאת המגילה, ס'טייטש תלמוד תורה. די גמרא זאגט די סיבה וועגן פרסומי ניסא. סאו זעט אויס אז דער רמב"ם האלט אז פרסומי ניסא מוז נישט דוקא זיין מיט צען מענטשן. ניין, למשל ביי חנוכה איז דא פרסומי ניסא אז די מענטשן אין די גאנצע

הלכה ז (המשך) — כפר שאין בו עשרה בטלנין

פרסומי ניסא לעומת תקנת זמן קבוע

פרסומי ניסא מיינט דאס אז מענטשן ליינען די מגילה ברענגט אריין א אווירה פון פורים, פון פרסום הנס, נישט דווקא מנין. אבער די תקנה אז מ'זאל מאכן א ספעציעל טאג, אויף דעם האט מען געמאכט נאר באופן אז ווען צען מענטשן זאגן, דעמאלטס איז מעכב. דאס הייסט, וויניגער פון דעם איז מען נישט יורד. עס קען זיין אזוי ווי אז פורים איז עניוועי געגוג עקסייטינג, ממילא אפילו וויניגער ווי צען איז דא א מצב פון פורים. דאס איז דער פשוט'ער טעם פון דעם חילוק.

פשט אין "כפר שאין בו עשרה בטלנין"

ווייטער זאגט דער רמב"ם, **"כפר שאין בו עשרה בטלנין, ואין בני הכפרים נכנסין לעיר בשני ובחמישי"**. די אלע הלכות איז א שטעטל וואס מ'גייט אריין אין שטאט בשני ובחמישי. ממילא מאכט מען עס גרינגער. ס'איז נישט פשט אז ס'איז א דין סתם אין כפרים, נאר ס'איז א דין אין כפרים כדי אז מ'זאל מאכן גרינגער.

איך מיין די ווארט איז אזוי: אין יעדע קליינע כפר עקסטער איז נישטא קיין צען געווענליך. א כפר איז א איד אליין וואוינט אויף א פעלד. אבער בני הכפרים קומען זיך צוזאמען אין שטאט. אלע וואס וואוינען אין פארווארפענע כפרים זענען זיך מתקבץ. אויב מ'קומט נישט, איז דאך נישט קיין חילוק, דעמאלטס וועט ער עניוועיס קומען פורים. סאו אז ער קומט פורים, וועט ער שוין אריינקומען אין די י"ד.

יעצט, וואס איז אפשר א טריט פאר די וואס איז וואוויל און האלטן אריינקומען הערן קריאת התורה, האט מען געמאכט אז פורים רעכנט מען זיך שטארק מיט זיי. ער וועט נישט קומען צו הערן קריאת התורה, ער קען קומען אויף פאר ביזנעס מיינער. ניין, אבער ס'איז געשטאנען קלאר, ער קומט זיך צוזאמען ביי א בית הכנסת. ער קומט, קומט ער שוין.

הלכה ח — עיר שאין בה עשרה בטלנים: דער גדר פון "עיר" לעומת "כפר"

וואס איז דער שיעור פון אן "עיר"?

זאגט דער רמב"ם, **"ואם אין בעיר עשרה בני אדם?"** אויב די אלע כפרים קומען צו די שטאט צו פארקויפן זייערע זאכן, אבער אין די שטאט איז נישט דא קיין... אה, אין די שטאט איז די שיעור. וואס ער זאגט איז אזוי: יעצט דארף מען וויסן וואס איז די שיעור. ס'הייסט, מ'זאגט אז ס'איז דא א כפר און א עיר. א כרך איז פארשטייט יעדער, ס'איז דא א חומה. אבער א עיר און א כפר קען זיין בעצם די זעלבע זאך. ביידע זענען א שטעטל. ווען מ'זאגט כפר איז א קאנטרי, אבער טעקניקלי, ס'קען זיין די זעלבע זאך. מ'דארף וויסן עפעס א זאך וואס מאכט פאר א עיר און צו א כפר.

ס'הייסט, פריער האט מען געזאגט אז א עיר האט א בית הכנסת. אקעי, אבער דא זעט מען אז ס'איז נישט גענוג צו לאנגן. א בית הכנסת, אבער ס'דארף זיין א קביעות'דיגע בית הכנסת. א קביעות איז ווי מענטשן לערנען אייביג. נישט ווי מען לערנט אייביג, נישט ווי מען לערנט, ווי מען האט א מנין אייביג. עשרה בטלנים וואס זענען גרייט. וואס מיינט צו זאגן? וואס זענען אייביג אין בית המדרש, וואס זענען אייביג דארטן ווען מען דארף עפעס א זאך בשביל קדושה. א איד וויל זאגן קדיש, האט ער צען בטלנים וואס דרייען זיך ארום אין בית המדרש.

די גמרא'ס דין: עיר שאין בה עשרה בטלנים

זאגט די גמרא, **עיר שאין בה עשרה בטלנים קבועין בבית הכנסת לצרכי ציבור** — לצרכי ציבור מיינט צו זאגן קדיש און קדושה, און אזוי ווייטער — **הרי היא ככפר. ומקדימין וקורין בימי קריאתה**, קענען זיי ליינען פריער, זיי גייען אין א פלאץ וואו ס'איז דא א מנין וכדומה.

וואס איז "בטלנים"?

ס'איז אן אינטערעסאנטע זאך, ווייל מיר זעען דא אז געווענליך בטלנים זענען דאך פארקערט פון קבועים. א בטלן איז איינער וואס איז נישט קבוע. ניין, בטלן מיינט נישט דאס. בטלן מיינט בטלן ממלאכתו. אקעי, ס'האט אפגעהארגעט מיין דזשאוק. איך האב געוואלט זאגן מיין דזשאוק. אקעי. ניין, איך האב געזען אז ער ברענגט א גאנצע תורה פון רבי'ן.

ס'איז אן אינטערעסאנטע זאך. יא, בטלנים מיינט בטלים ממלאכתם, און זיי זענען קבועים אין בית הכנסת. דאס איז זייער דזשאב, זיי טוען די צרכי ציבור.

פארוואס דארף מען בטלנים?

איך טראכט אז די פשוט'ע פשט איז זייער פשוט, אז מ'האט יעצט געזאגט אז א עיר איז אזא פלאץ וואו ס'איז דא א בית הכנסת. יעצט דארפסטו געדענקען, רוב מענטשן וואס ארבעטן קענען נישט קומען אין בית הכנסת א גאנצע וואך. דאס איז דאך די טייטש, מ'האט געזאגט אז קריאת שמע שטייט אויף די דעכער און ער ליינט קריאת שמע וכדומה. ער ליינט קריאת שמע, אבער ער קומט נישט אין שול.

כדי צו מאכן א שול, וויאזוי קענסטו מאכן א שול? ס'דארף זיין צען אידן, און מ'צאלט זיי לכאורה פאר דעם, אדער אפשר זענען זיי אלט, וואטעווער ס'איז, ער צאלט זיי פאר דעם, אדער זיי האבן שוין גענוג געלט אנדערש, וואטעווער. זיי דארפן נישט ארבעטן, ער קען דריי מאל א טאג זיין אין שול. דאס איז די טייטש פון א בטלן.

ראיה פון ירושלמי — רבי יהודה

ער ברענגט א ירושלמי, **אמר רבי יהודה, כגון אנו שאין אנו צריכין לתלמידינו**, הייסט דאך פון די עשרה בטלנים. און דער רמב"ם האט אין זיין פירוש המשניות מסביר געווען, אז וואס הייסט "אין אנו צריכין לתלמידינו"? אז איינער וואס האט געדולד טעם דארף גאר גאר זיין "שאין אנו צריכין לתלמידינו", ווייל ער זיצט און לערנט.

זאגט דער רמב"ם, ניין, ווען מ'זיצט און לערנט, ווען מ'דארף נאך לערנען, קען מען נישט א גאנצע צייט גיין אין שול. ער איז דאך ביזי. ווען רב יהודה האט שוין געקענט די גאנצע תורה, ער האט נאר געדארפט חזר'ן, אבער ער האט שוין געקענט, האט ער צייט געקענט גיין אין שול דריי מאל א טאג.

ווען דער בית המדרש דארף א מנין, קען מען נישט מבטל זיין דער איד וואס זיצט און לערנט חושן משפט, אבער דער עלטערער איד וואס לערנט אביסל חק ביי די זייט, קען מען זאגן, "קום אריין, זאג אמן". אדער א איד וואס האט שוין געלערנט, רב יהודה, ער האט שוין געקענט די גאנצע תורה, דעמאלטס קען ער.

עשרה בטלנים ווי א סימן פון א גרויסע שטאט

איך טראכט אז די עשרה בטלנים זאגט יא, נישט נאר איז עס א דין אין די בית הכנסת, נאר ס'מאכט עס אויך פאר א גרויסע שטאט. שטעל מיר פאר אז א שטאט וואס האט געהאט א מספר מכובד פון מענטשן, האט יעדער איינער אריינגעצאלט פאר די קהילה, אז מ'האט געקענט באצאלן פאר אפאר בטלנים זאלן אנהאלטן די בית המדרש. סאו א פלאץ וואס ס'איז נישטא קיין... ווען מ'זאגט יענע שטאט האט נישט קיין כולל, נישט קיין גנאי נאר אז ס'איז נישטא קיין כולל. ס'מיינט אז ס'איז א קליינע שטאט וואס ס'איז נאך נישטא דארטן א ניד פאר א כולל, ס'איז נאך נישטא גענוג מענטשן.

יעדער איד ווייל דאך אין זיין שטאט זאל זיין א שול. כדי אפצוהאלטן די שול, דארף דאך זיין דארט א מנין. אבער וואו טרעפסטו א מנין? אה, ס'איז דא מענטשן וואס זיי קענען זיך ערלויבן, אדער מ'צאלט זיי, אדער ס'איז דא סתם אזוי אליינס. יא, זייער גוט.

אינזיכט וועגן שול-פירונג

איך מיין, ווער ס'האט עקספיריענס מיט א שול ווייסט אז אויב די מתפללים פילן אז די שול דארף צוקומען צו זיי, איז עס א פראבלעם. די שול דארף וויסן אז זיי האבן צען בטלנים, און ווער ס'קומט איז ווייל ער וויל אריינכאפן אביסל א דבר שבקדושה. מ'דארף נישט צוקומען צו דיר. ס'דארף זיין, ס'דארף זיין, דו דארפסט וויסן אז דיין געגנט איז שוין א דין עיר, ס'איז לכל הפחות נאך א כפר, ווייל ס'איז נישטא קיין עשרה בטלנים. מיר וועלן נישט אריינגיין אין די דיטיילס פון וועמען מ'רעדט.

הלכה ח (המשך) — עיר שאין בה עשרה בני אדם

דער דין: תקנתו קלקלתו

שוין, זאגט דער רמב"ם ווייטער, **אם אין בעיר עשרה בני אדם**, וואס טוט זיך אז די שטאט האט נישט קיין עשרה... ס'איז בכלל נישטא קיין צען מענטשן. צען מענטשן, אה. נישט נאר ס'איז נישטא קיין עשרה בטלנים, ס'איז נישטא קיין מנין בכלל. רייט, דעמאלטס איז תקנתו קלקלתו. דאס אז ער האט נישט קיין צען מענטשן, זיין קלקול, איך מיין אזוי דארף מען עס לערנען, אזוי ווי קלקלתו איז תקנתו.

איז היות אז ער האט נישט קיין צען מענטשן, נארמאלערהייט ווען א שטאט האט נישט קיין צען מענטשן איז איז ער האט באקומען די קולא אז מ'קען ליינען פון אחד עשר, מ'קען זיך ארומשפילן מיט די צייט. און דא וואלסטו ווען געטראכט אז היות ער האט נישט קיין צען מענטשן זאל ער אויך זיין אזוי ווי א כפר, אבער ניין, ווייל ער איז א שטאט וואס האט נישט קיין צען מענטשן, אבער קיין כפר איז ער דאך נישט. ער איז דאך א שטאט וואס האט נישט קיין צען מענטשן.

פארוואס איז ער נישט קיין כפר?

פארוואס? פארוואס איז ער נישט קיין כפר? ווייל ער איז א שטאט. ווייל ער גייט נישט אריין צו די שטאט לעבן דעם. ער איז אליין אין די שטאט. דארטן קומען אהין מענטשן פון די כפרים צו פארקויפן, אדער דארטן איז דא די בית הכנסת. ער איז נישט קיין כפר וואס איז תלוי אין די עיר. ווי ער גייט דארטן... ער האט אפילו נישט קיין צען מענטשן וואס איז קרומען אין א שול. ער האט קיינמאל נישט קיין מנין אין די יענע שטאט. ער האט נישט קיין שול.

ווען ליינען די מענטשן אין די שטאט מגילה?

יעצט איז די שאלה, ווען זאלן די מענטשן אין די שטאט ליינען מגילה? די אכט מענטשן וואס וואוינען יא אין די שטאט, ווען זאלן זיי ליינען די מגילה? לויט דער רמב"ם שטימט דאך זייער גוט, ווייל מען קען ליינען די מגילה אויך נישט מיט צען מענטשן, נאר בני כפרים קענען נישט ליינען ווען זיי האבן מנין. נאר בזמנה, ווען מען ליינט בזמנה דארף נישט זיין מנין. סאו די אכט מענטשן וועלן וויסן ווען זיי וועלן ליינען די מגילה.

זאג איך דיר אז ענק האבן נישט קיין נאמען פון א כפר און ער קען יעצט אפמאכן אז ענק גיין אין שטאט. ער קען נישט גיין צו אן אנדערע שטאט אין אן אנדערע טאג. רייט. פארוואס נישט? פארדעם האב איך נישט פארשטאנען, אז די ריזען פאר די פראבלעם דא איז ווייל זיי האבן נישט קיין מנין, ווייל מיט די משמעות אליינס א מנין קען גיין אין שטאט האבן א מנין, אין אן אנדערע שטאט.

דער תירוץ איז ניין, אבער אריין אין אנשי עיר גדולה, ווייניגער פון צען מענטשן האבן בכלל גארנישט. האבן די חכמים פאר זיי נישט מתקן געווען. די תקנה פאר די בני כפרים האט מען מתקן געווען פאר כפרים, נישט פאר אן עיר. און אן עיר איז עפעס נישט קלאר. **והיה עיר גדולה ואין קורין אלא בארבעה עשר.**

דיסקוסיע: פארוואס דארף ער ליינען ביום י"ד?

איך כאפ נאך אלץ נישט. אפשר זאל מען יא זאגן דעם פשט אז ס'איז נישטא קיין מנין? ממילא מוז ער ליינען ביי י"ד, ווייל נאר ביי י"ד איז מען יוצא אן א מנין.

דער ר"א פארשטייט טאקע נישט דעם דאך, רייט? וואס זאגט דער ר"א? נאר איך האב נישט פארשטאנען. **זה בירושלמי ואין לו טעם.** פארוואס? וואס איז שלעכט צו זיין ווייניגער ווי צען מענטשן? **ואולי מפני שאינו לא כפר ולא כלום**, ער איז נישט קיין כפר, ער איז נישט קיין עיר.

אזוי האט דער ר"א געטראכט, אזוי ווי איך האב געזאגט, אז כדי צו זיין אן עיר דארף עס זיין צען בטלנים, אדער נישט איז ער א כפר. ווייניגער צען מענטשן, לאמיר זאגן אזוי, צען מענטשן וואס זענען נישט קיין בטלנים איז א כפר, צען מענטשן וואס זענען יא בטלנים איז אן עיר. און וואס איז ווייניגער ווי צען מענטשן? גארנישט. ממילא איז ער נישט, ער מוז ליינען, גייט ער צוריק צו זיין אזוי ווי אן עיר גדולה. ער דארף ליינען דוקא ביום ארבעה עשר. נישט קלאר די הלכה דעמאלטס. דער ר"א האט עס נישט פארשטאנען. סאו וואס זאל איך טון אז דער ר"א האט עס נישט פארשטאנען מיט זיך פארשטיין?

מפרשים'ס הסברות

פון ווען דער ר"א האט עס נישט פארשטאנען, איז דורכגעגאנגען אפאר הונדערט יאר מיט אפאר טויזנט מפרשים, און מ'קען שוין זען וויאזוי מ'פארשטייט עס. זיי פארשטייען די שאלה. אדער זאגן אויף וואלט מען דארף א מנין, אבער לכאורה פריער האבן זיי נישט אויסגעקוקט אזוי. פריער האבן זיי געלערנט פריער, אז נאר די בני כפרים דארפן א מנין. אבער ווען א מענטש ליינט בזמנו... נאכאמאל, איר רעדט דאך יעצט בזמנו. אה, דאס וועט זיין טאקע, **ואין קורין אלא בארבעה עשר**, ווייל דעמאלטס דארף מען נישט קיין מנין. רייט, רייט, דאס ווילן די ירושלמי פארשער זאגן.

אה, דאס וועט זיין קאנסיסטענט מיט שיטת הרמב"ם. ס'שטימט אבער נישט, ווייל... דאס הייסט, מ'מוז צולייגן א חידוש אז די מנין מוז זיין פון די בני הכפר. מ'קען נישט צורופן נאך מענטשן זאלן צו די מנין, אדער צוזאמענעמען אפאר כפרים. קען מען צונעמען אפאר מענטשן, איז דאך זיכער גוט. אה, דעמאלטס וועלן זיי באקומען א דין כפר. אפשר טאקע, אבער אויב ליינען אן מנין, דאס איז וואס דער ר"א זאגט, **אם היו בני עיר שמונה**, די אכט מענטשן גייען זיך צוזאמקומען און ליינען מגילה. אבער די היתר איז נאר דא ביום... אבער דאס איז נישט קיין הלכה, דאס ווייסן מיר שוין פריער פון די גמרא דא אין בבלי.

יא, דאס איז פשט. זעט דא אויס אז עפעס, לכאורה מצד אחד איז תקנתו איז ער אן עיר, דאס איז לכאורה די טייטש, תקנתו איז דאך אן עיר, ער איז נישט קיין כפר. מצד שני, וויבאלד ער איז אן עיר, קען ער נישט נוצן די היתר פון כפרים ליינען פריער, הגם אז די צען מענטשן איז נישט קיין פראבלעם, ער קען טרעפן נאך צוויי מענטשן אדער גיין אין א שטאט, ער קען נישט וויבאלד ער איז אן עיר. מצד שני, ער האט נישט קיין צען בני אדם, אפילו נישט נאר עשרה בטלנים האט ער נישט, ער האט נישט קיין צען מענטשן אויך נישט. אפשר מיינט ער האט נישט קיין צען בטלנים, אפשר דאס מיינט עס. און ממילא, אין סטאק מוז ער טון אזוי ווי אן עיר גדולה.

"א פורים'דיגע זאך"

ס'איז א פאני זאך, ס'איז א פורים'דיגע זאך, אז די קלענסטע שטאט איז אויך אזוי ווי די גרויסע שטאט. יא, מ'דארף פארשטיין פונקטליך. ס'קען זיין אזוי ווי אז א כפר האבן אונז נישט קיין עקספעקטעישן אז ס'זאל זיין דארטן מנין. דארטן וואוינען פארמערס וואס זענען ביזי אויף די פעלד, און זענען מיר צופרידן דאס אז זיי קומען אריין צוויי מאל א וואך אין שטאט מיטהאלטן די דאווענען.

אבער א שטאט, ס'איז א מין אזא קנס אזא, א שטאט דארף יא האבן צען אידן. פארוואס טוט עס אזא באפענעס? ס'איז דאך א שטאט. מ'קען זיך טרעפן דא, קאפלס זאלן חתונה האבן דא, יא, בבאי אויף, ברענג מענטשן. כבר איז דאס די סדר אז אזוי קומט עס.

הלכה ט — במה דברים אמורים: בזמן שיש להם מלכות

דער רמב"ם ווייטער, **במה דברים אמורים**, די אלע הלכות וואס מיר האבן יעצט געלערנט, אז די חכמים האבן געמאכט א ספעציעל תקנה פאר די בני הקפרים זאלן אריינקומען פריער, ווייל די מענטשן פון די שטאט ווארטן אויף זיי, יום ספקו מים מזון, כאילו די אלע זאכן, **במה דברים אמורים קדומים ביום...**

דער רמב"ם'ס הלכה: די תקנה פון בני כפרים גילט נאר בזמן המלכות

פארוואס טוט ער אזא באטלען? ס'איז דאך א שטאט. מ'קען דאך טרעפן דא, נו, קאפלס זאלן חתונה האבן דא, יא, בוי אויף, ברענג מענטשן. ס'איז עפעס אזא... כבר איז דאס די סדר אז אזוי קומט עס. אהער, אקעי.

דער רמב"ם ווייטער, **במה דברים אמורים**, די אלע הלכות וואס מיר האבן יעצט געלערנט, אז די חכמים האבן געמאכט א ספעציעלע תקנה פאר די בני כפרים זאלן אריינקומען פריער, ווייל די מענטשן פון די שטאט ווארטן אויף זיי, **יום אספקת מים ומזון**, כאילו די אלע זאכן, **במה דברים אמורים? שמקדימין וקורין ביום הכניסה, בזמן שיש להם לישראל מלכות**, ווען די אידן האבן א מלכות. **אבל בזמן הזה** נאך די חורבן **אין קורין אותו אלא בזמנו, שיהיה יום ארבעה עשר ויום חמשה עשר.**

דער רמב"ם זאגט נישט פארוואס — דאס איז א חידוש פון רמב"ם

דער רמב"ם זאגט נישט פארוואס. דער רמב"ם זאגט נישט פארוואס. ער זאגט "שהיו". לעתיד לבוא ווען די אידן וועלן האבן א מלכות, וועט צוריק ווערן די הלכה. וואס איז פשט? ער זאגט נישט. אויב דער רמב"ם זאגט נישט, דארף איך עס זאגן?

שטייט אין די גמרא דאס? דאס האט חיים אויסגעטראכט. וואס איז די לשון הגמרא? די גמרא זאגט נישט "יש להם מלכות", אמת? ניין, די גמרא זאגט "בזמן הזה". דער רמב"ם האט פארשטאנען אז ס'האט צוטון מיט די מלכות. דאס איז א חידוש פון די רמב"ם. דאס הייסט, די גמרא שטייט סתם "בזמן הזה", און די גמרא איז משמע סתם ס'האט זיך עפעס געטוישט. ס'שטייט נישט קלאר וואס ס'האט זיך געטוישט, ס'איז דא פארשידענע פשטים וואס ס'האט זיך געטוישט. דער רמב"ם זאגט נישט, אבער דער רמב"ם האט יא א חידוש, אז דער רמב"ם האט פארשטאנען אז ס'איז תלוי אין די מלכות.

פשטים פארוואס ס'איז תלוי אין מלכות

דער מאירי'ס פשט: מורא פון מנוחה על השולחנות

ער ברענגט דא א תורה פון די מאירי, אזוי ווי חנוכה, אז מ'האט מורא פון די מנוחה על השולחנות. ווען די אידן זענען פראווען על אדמתם, קען מען פראווען א גאנצע וואך, ווייל מ'איז מקדים, פשט אז ס'וועט שוין ווערן פורים דעמאלטס. מ'וועט שוין אנקומען דעמאלטס די קאסטומס, מ'וועט שוין אנהייבן טרינקען די לחיים'ס דעמאלטס, הגם איז מען נישט יוצא, אבער ס'וועט שוין אנהייבן די מאכט. אה, זייער גוט.

רש"י'ס פשט: די דרשנים און די שלוחים

דער פשט פון רש"י איז אזוי, אז די פראבלעם איז, ווייל המרצים וועלן קוקן ווען ס'איז פורים, און זיי וועלן דערציילן אז אז פונקט דרייסיג טעג נאכדעם איז פסח. איז בזמן המלכות איז נישט געווען קיין פראבלעם, ווייל דער בית דין האט ארומגעשיקט שליחים מודיע זיין ווען איז פסח.

איך האב שוין געפרעגט א קשיא, בזמן התלמוד האט מען אויפגעשיקט שליחים. אבער בזמן הזה דארף מען מורא האבן. אבער מ'קען פארשטיין, דער חילוק צווישן מלכות און נישט מלכות איז אז ווען ס'איז דא מלכות, שיקט מען... ס'קען זיין בזמן ווען דו רעדסט פון די גמרא, איז אויך געווען עפעס א שטיקל מלכות. ס'איז געווען א שטיקל, ס'איז געווען א נשיא.

ניין, ניין, ניין. מלכות מלכות מלכות. רש"י זאגט נישט "מאין מלך". רש"י זאגט נישט דאס. רש"י וועט נישט האלטן אזוי. רש"י'ס פשט מוז זיין אז "מי זמן שנפסקו השלוחים".

דער רב'ס פשט: עניים זאלן האבן אן "איזיער טיים"

דער רב זאגט אן אנדערע פשט, אז ווייל היינט איז דא מער עניים, ווילן אונז אז אלע עניים זאלן קענען האבן אן "איזיער טיים" שאפן געלט אין די איין טאג, זיי זאלן נישט דארפן יעצט א גאנצע וואך ארומלויפן נאך געלט.

נאך א סברא: ווען ס'איז דא מלכות זארגט מען זיך פאר אלע אידן

ס'קען אויך זיין, איך טראכט אז ווען ס'איז דא א מלכות, דעמאלטס זארגן אונז זיך אז ס'זאל זיין גוט פאר אלע אידן. די בני הכפרים זאלן זיין מסודר, און מ'מאכט געזעצן אז ס'זאל שטימען פאר יעדן איינעם. אבער ווען ס'איז נישט דא קיין מלכות, זענען מיר אונז צעבראכענע אידן וואס טוען נאר די "בעיסיקס". ס'איז דא איין טאג וואס מ'מאכט פורים. ווייל די מגילה האט מען געווענדעט "בזמן שלא היה מלכות". כאפסט?

דיסקוסיע: וואס איז "מלכות"?

סאו וויאזוי ווערט דא מרדכי באקומען בית המן? ס'איז געווען א שטיקל מלכות. לויט מרדכי, זאגט ער, אביסל מלכות. אביסל מלכות מיינט בזמן בית המקדש ווען משיח איז דא.

דער רמב"ם זאגט קלאר, "ביי די ווער", ער ברענגט לשון הרמב"ם אין פירוש המשנה: **"בזמן שידינו תקיפה ויש בכוחנו לקיים את המצוות בשלימות, וזה לא יהיה מחיבור התלמוד עד שיבוא המשיח"**. דער רמב"ם זאגט קלאר אז ס'האט מיט משיח.

חידוש: א נייע כוונה פארוואס משיח דארף קומען

מ'דארף וויסן א נייע זאך, א נייע כוונה, פארוואס דארף משיח'ל קומען? כדי מ'זאל קענען מאכן די מגילה בי"א, בי"ב, בי"ג. ס'איז אן דעם עפעס א גרויסע ענין.

סאו נישט נאר "וימי הפורים לא יבטלו", נאר ס'גייט נאך צוקומען מערערע טעג פורים. איך מיין אז ס'איז שוין היינט צוגעקומען, אלע חדרים מאכט מען שוין י"א, י"ב "פארטיס". אקעי, מ'מאכט ח"י אייר, פורים שפיל פון רבי משה. ס'וואלט אסאך צוגעקומען, זייער אסאך ימים טובים, ס'וועט אוועקפאלן פון שיחה. "מועדים חדשים".

דיגרעסיע: די גמרא'ס "אנקאמפארטעבילטי" מיט בני כפרים

"עניוועיס", איך האב פריער גע'טענה'ט אז ס'קען זיין אז מ'זעט אין די גמרא א גאנצע צייט א געוויסע "אנקאמפארטעבילטי" מיט די הלכה פון די בני כפרים. די גמרא מוטשעט זיך וויאזוי זיי האבן געמעגט טוישן, ס'איז דאך "אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו". ס'קען זיין אז די חכמי התלמוד, די שפעטערדיגע תנאים, זענען פאר "סאם ריזען" נישט געווען "העפי" מיט די ענין פון בני כפרים, און זיי האבן געזוכט תירוצים פון מבטל צו זיין. ס'איז דא אלעמאל אזעלכע זאכן.

מסקנא: בזמן הזה — נאר צוויי זמנים

בזמן הזה איז וואס? איז בני כפרים ובני עיירות קורין בי"ד? אדער איז בני כפרים... כרכים בלייבט נאר איין חילוק צווישן קברים און עיירות. אין כרכים און עיירות. ס'איז שוין נישטא קיין זמניהם, ס'איז דא פלעין זמן הם. צוויי.

הלכה י: בן עיר שהלך לכרך

דער רמב"ם'ס הלכה: גייט לויט דעתו לחזור

שוין. זאגט דער רמב"ם ווייטער, **בן עיר שהלך לכרך**. יעצט גייט מען רעדן פון איינער איז געגאנגען פון איין פלאץ צום צווייטן, אזוי ווי אונז האבן

געהאט די ענליכע הלכות ביי פלעצער וואו ס'איז דא מנהגים, וואס ערב פסח אדער ביי תענית. **בן עיר שהלך לכרך, ובן כרך שהלך לעיר**, ווי טוט ער יעצט? לויט זיין מנהג, די שטאט פון וואו ער קומט, אדער וואו ער איז יעצט? **אם היתה דעתו לחזור למקומו בזמן הקריאה**, בעצם האט ער געוואלט צוריק אנקומען צו זיין שטאט, למשל ער איז איינער פון א מוקף חומה און זיין פלאן איז געווען צו זיין דארט אויף שושן פורים, ער איז געווארן אויפגעהאלטן, **קורא כמקומו. אם לא היתה דעתו לחזור אלא אחר זמן הקריאה**, דעמאלטס **קורא כאנשי המקום שהוא שם.**

חידוש: א יוצא מן הכלל פון מקום שנהגו

די הלכה איז א יוצא מן הכלל לכאורה, מ'רעדט וועגן דעם, די מפרשים, ס'איז א גרויסע יוצא מן הכלל פון דעם דין פון מקום שנהגו. געווענליך, מקום שנהגו מוז זיך פירן אויף לויט די פלאץ וואו ער איז. אבער געווענליך זאגט מען עס אויף אן איסור, למשל נישט טון קיין מלאכה, פאסטן מיט די עולם. יעדער איינער אין די שטאט, מיר ווייסן אז ער פעלט פון קריאת המגילה? יא, אלע אידן זענען ביי די מגילה און ער ליינט נישט ווייל ער גייט מארגן ליינען.

די תירוץ איז אז פורים האט מען אזא אהבת ישראל אז ס'שטערט נישט אז איין איד קומט נישט. מ'זאגט, יא, אוודאי איז א ירושלימ'ער, ער גייט מארגן ליינען.

כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו

ווי האלט איך? זאגט דער רמב"ם ווייטער, וואס טייטש אלס כרך? אויב ס'איז דא א שטאט וואס איז מוקף חומה, אבער נאכדעם האט מען צוגעבויט נאך און נאך צו די שטאט, ארום און ארום, וואס איז די גדר? זאגט דער רמב"ם, **כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו**, און אויך ביי ירושלים איז געווען די גדר, פארשידענע זאכן, אלעס וואס מ'זעט פון ירושלים. **אם אין ביניהם יותר על אלפים אמה, הרי זה ככרך**. אויב איז נישט ווי ס'איז דא א אלפים אמה, דאס איז א תחום שבת, וואס דאס איז שוין אינדרויסן מיט דעם, **הרי זה ככרך, וקורין בחמשה עשר.**

הלכה יא: עיר שיש ספק אם היתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון

דער רמב"ם'ס הלכה: קורין בשני ימים

זאגט דער רמב"ם, **עיר שיש ספק, ואין ידוע אם היתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון או אחר כך הוקפה**, מ'געדענקט נישט, ס'איז אן אלטע שטאט, קיינער געדענקט נישט ווי די אלטע איז. מימות יהושע בן נון איז שוין געווען א שטיק צייט צוריק, און מ'ווייסט נישט וואס דעמאלטס איז געווען. איז **קורין בשני ימים שהם ארבעה עשר וחמשה עשר, ובליליהם** ליינט מען צוויי מאל.

חידוש: הגם ס'איז דרבנן, ליינט מען ביידע מאל

זייער אינטערעסאנט, הגם ס'איז דאך נאר א דרבנן, און דא האט מען א ספק, אבער ווען ס'קומט ארבעה עשר ליינט מען אונז וועגן ספק, און נאכדעם ווען ס'קומט נאך חמשה עשר ליינט מען נאכאמאל וועגן ספק. ווייסטו די תירוץ פארוואס מ'מאכט ביידע מאל? ווייל פורים, ס'מאכט שוין צוויי טעג פורים, וואס רודפ'סטו? לויט מיין פשט איז ווייל קריאת המגילה איז דאך עניוועי א מצוה פון לערנען תורה, ס'קען שוין נישט שאטן. אבער נישט קיין תורה, אקעי. ניין, ווייל דו קענסט זאגן לערנען עפעס אנדערע תורה.

פארוואס נישט גיין נאך רוב?

אבער איך זע אנדערע ראשונים דא אויפ'ן פלאץ פרעגן אז פארוואס זאל מען נישט גיין נאך רוב שטעט וואס זענען נישט געווען מוקף חומה מימות יהושע בן נון וכדומה. אבער ס'זעט אויס ווי די חכמים האבן יא געוואלט מ'זאל מאכן מער פרסומי ניסא, מאכן מער פריילך.

דיסקוסיע: פארוואס נאר איין ברכה?

קען זיין אזוי ווי די רמב"ן ביי די ד' כוסות, ווייל אויב מ'וועט גיין מיט ספק דרבנן לקולא וועט מען קיינמאל נישט ליינען, רייט? ווייל היינט איז א ספק, און נישט פון די רמב"ן. קענסטו די רמב"ן פון די ד' כוסות? ס'שטייט אין די גמרא אז ס'איז דא א ספק צו מ'דארף מאכן הסיבה ביי די ערשטע צוויי אדער די צווייטע צוויי. זאגט די גמרא, דארף מען מאכן ביי ביידע. פרעגט דער רמב"ן, ס'איז דאך א ספק דרבנן, פארוואס זאל מען מאכן אזוי? זאגט ער, ווייל אויב מ'וועט גיין מיט ספק דרבנן וועט מען קיינמאל נישט מאכן הסיבה, ווייל יעדע מאל וועט זיין א ספק, וועט בלייבן א איד אן הסיבה. די זעלבע זאך דא. חוץ אויב דו זאגסט די תירוץ אז מ'זאל גיין נאך רוב, וואס איז עפעס א פאני תירוץ, וואס איז עפעס רוב? ווי איז דא רוב?

דיסקוסיע: חיוב אויף גברא אדער אויף יום?

אקעי, ס'איז דאך נישט פשט אז דער טאג ברענגט מיט זיך די חיוב. א מענטש האט אויף זיך א חיוב פון פראוועען די מצוה פון קריאת המגילה. ס'איז דאך אפילו מ'האט געקענט מאכן פאר בני כפרים אנדערע צייטן. דער חיוב איז אויף די מענטשן. סאו די ערשטע מאל, ביום ארבעה עשר, איז דאך אויך, דו קענסט זאגן אזוי, אז ביום ארבעה עשר איז די דיפאלט. יענע טאג איז יעדער איינער מחויב. נאר איז דא עפעס אן אנדערע דין פון מוקף חומה. סאו דו ווייסט נישט וואס איז מוקף חומה, איז נאר געקומען אויף דיר דער ערשטער חיוב, דער ארידזשינעל חיוב. דארפסט מחדש זיין די אלע חידושים.

דער רמב"ם'ס שיטה: מברכין בארבעה עשר בלבד

אקעי, דא זענען מיר טאקע נישט אזוי. אבער ס'איז יא דא, **מברכין על קריאתה**. די ברכה מאכט מען **בארבעה עשר בלבד, הואיל וזמן קריאת רוב העולם**. דער רמב"ם האט יא געהאלטן אז דער ערשטער טאג איז דער עיקר מצוה, און דער צווייטער טאג איז עפעס אזא חומרא. ביי די שטאט וואס איז א ספק, מאכט מען די ערשטע די עיקר, ער מאכט די ברכה.

זאגט דער רמב"ם ווייטער, **קורא את המגילה באדר**. ס'איז פאני, ווייל געווענליך אז ספקא דדינא למשל, מאכט מען ביידע די ברכה, רייט? וואס איז עפעס דא? מאכט מען נאר איין ברכה. אויב ס'איז אן אמת'דיגע ספק, וואלט מען געדארפט מאכן יעדע מאל מיט א ברכה, ווייל על הצד איז נעכטן נישט יוצא געווען.

דורך אגב, פארוואס זאגסטו אז ס'איז אזוי? ס'איז נישט אמת'דיגער בן כרך און ער ליינט בי"ד, און ער איז נישט יוצא, דארף ער איבערליינען מארגן. ס'איז נישט פשט אז ס'איז דא א חיוב אויף די גברא, ווען מ'קען קען מען יוצא זיין. ער דארף ציילן אין זיין צייט. מ'קען זאגן... די פלאץ זאגט אים וואו ער איז, וועלכע מין גברא ער איז.

מסקנא: דער רמב"ם האלט אז מ'איז נאר מחויב איינס

אקעי, לאמיר נישט אריינגיין צו מיט די לאנדעס. ס'איז פאני אז דער רמב"ם זאגט אים אז ס'זאל נאר מיין זעט אויס יא, אז דער רמב"ם האט אמת'דיג אנגענומען אז מ'איז נאר מחויב איינס, נאר די צווייטע איז לכבוד פורים.

הלכה יב: קראו את המגילה באדר ואחר כך עיברו את השנה

דער רמב"ם'ס הלכה: חוזרין וקוראין באדר השני

אקעי, זאגט דער רמב"ם ווייטער: **קראו שם מגילה באדר** — וואס טוט זיך אזא פאל? אונז האבן דאך געלערנט אז ס'איז דא אזא זאך ווי מאכן צוויי אדר'ס, עיבור יאר. וואס טוט זיך? מ'האט געליינט די מגילה באדר. ביז ראש חודש ניסן קען מען נאך מעבר זיין די יאר. דער בית דין גייט ארום און ער טשעקט צו מ'זאל מעבר זיין די יאר. וואס טוט זיך? מ'איז מעבר געווען די יאר שוין נאכדעם וואס מ'האט געפראוועט פורים. מ'האט שוין געליינט די מגילה, **ואחר כך עיברו בית דין את השנה**. איז וועלכע אדר איז דער עיקר אדר? זאגט דער רמב"ם, דער אמת'דיגער אדר איז דער צווייטער אדר. **חוזרין וקורין אותה באדר השני בזמנה.**

וואס טאקע? דעמאלטס האבן מיר געליינט, ס'איז געווען פורים. די גבורה האט א לימוד אויף דעם. עניוועיס. וואס, מ'זאל מסמיך זיין די גאולה לגאולה? כדומה. אקעי.

חידוש: ס'קען זיין צוויי פורים'ס אין א יאר

זאגט דער רמב"ם ווייטער, **אין קורין**... ס'קומט אויס אז ס'קען זיין צוויי פורים'ס אין א יאר. דאס איז די... איך מיין אז דאס איז די סוד. ס'דארף זיין

מערערע פורים'ס. צוויי יאר? צוויי עיבור יאר? צוויי פורים'ס. נא פראבלעם. ווייטער.

הלכה יג: אין קורין את המגילה בשבת

דער רמב"ם'ס הלכה: גזירה שמא יטלנה בידו

זאגט דער רמב"ם ווייטער, **אין קורין את המגילה בשבת**. שבת ליינט מען נישט קיין מגילה, הגם ס'איז נישטא קיין שום הלכה אדער וואס. ס'איז דא א גזירה, **גזירה שמא יטלנה בידו וילך אצל מי שהוא**, ער וועט גיין צו א תלמיד חכם וואס זאל אים העלפן עס ליינען, **אצל מי שהוא בקי לקרותה, ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים**.

זאגט דער רמב"ם, פארוואס זאל מען טראכטן אזא זאך? פארוואס זאל מען חושש זיין אז מ'מוז גיין צו איינעם? פארוואס גייט ער דאס טון? ווייל **שהכל חייבין בקריאתה**, אלע אידן דארפן דאך ליינען די מגילה, **אבל אין הכל בקיאין בקריאתה**.

ממילא איז דא א חשש פון יעבירנה ארבע אמות, ער וועט עובר זיין אויף א דאורייתא.

הלכה י"ג — ולפיכך אם חל זמן קריאתה בשבת

ולפיכך, אם חל זמן קריאתה בשבת, ווען מאכט מען פורים? זאגט דער רמב"ם, מ'מאכט עס נישט נאך שבת, נאר **מקדימין**. נאר ביי תעניתים האבן מיר עס געהאט אז מ'טוט נאכדעם, אין אנדערע פלעצער איז **מקדימין, וקורין אותה קודם השבת**.

זאגט דער רמב"ם, אבער יענע שבת ווען ס'איז חל פורים, און מ'ליינט נישט די מגילה וועגן שמא יעבירנה, איז נישט פשט אז ס'איז בכלל נישט פורים, נאר ס'איז יא בעצם עפעס אן ענין פון פורים. ממילא, **ושואלין ודורשין בהלכות פורים באותה שבת כדי להודיע שהיא פורים**. יענע שבת זאגט מען כאטשיג א פורים תורה, מ'זאגט כאטשיג א שואלין ודורשין בהלכות פורים, מ'רעדט הלכות פורים. יא.

הלכה י"ד — כיצד: פרטי הדינים ווען י"ד אדער ט"ו חל בשבת

כיצד? דער רמב"ם איז מסביר אויך די כיצד, פעלט נישט אויס.

אם חל יום ארבעה עשר להיות בשבת, בני העיירות מקדימין וקורין בערב שבת, אזויווי מ'האט געלערנט די הלכה. **בני כרכים** איז דאך זונטאג זייערע רעגולער פורים, בלייבן זייערע רעגולער פורים, **קורין בזמנן אחר השבת**.

חל יום חמשה עשר להיות בשבת, איז פארקערט, דעמאלטס איז די שושן פורים איז שבת. די **בני כרכים מקדימין וקורין בערב שבת שהוא יום ארבעה עשר, ובני העיירות קורין בו ביום שהוא זמנם, ונמצאו הכל קורין בארבעה עשר**. אין אזא פאל האט יעדער איינער געליינט אין די זעלבע טאג. דאס איז די עיקר, אלע אידן ליינען די זעלבע טאג. יא.

Generated by Shiur Upload Automation